11

ARKITEKTEN

OLD
lingen Huset i Haven, Forum

EDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ITEKTEN ÅRG. 61 1959 NR. 11 SIDE 205-224 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 26. MAJ 1959

Haab

Forelskelse

Henrykkelse

Ofte blev den store skaben
båret frem af lidenskaben.
Men en nøgtern vurdering
og nøje gennemprøvning
er nok saa betryggende,
naar valget skal træffes.
Murværk foretrækkes fordi
Teglvæggen har den rette
kombination af egenskaber.

Frygt

Fortvivlelse

Vrede

Had

Foragt

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:
Poul Erik Skriver (ansv.)
Chr. Enevoldsen

Redaktionsudvalg:
Johan Pedersen (leder), David Birnbaum, Jarl Heger, Elliot Hjuler, Henning Meyer og Arne Karlsen

Annonceredaktion:
Bertel Barnholdt (annoncechef)
Lillian Schmidt (sekretær)

Redaktionens adresse: Bredgade 66, København K, tlf. Minerva 1290.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 52 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

Konkurrence om mindesmærke i Dachau
Afleveringsfrist 31. maj 1959.

Konkurrence om hjemmets belysning
Program hos Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk, Palægade 4, Kbh. K. Afleveringsfrist: 15. juni 1959.

Konkurrence om nye boligtextiler
Program hos Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk, Palægade 4, Kbh. K. Afleveringsfrist: 15. august 1959.

Statens Museum for Kunst
Fra og med den 1. april har Statens Museum for Kunst indført sine ordinære sommeråbningstider, hvorefter dets samlinger vil være åbne daglig (undtagen mandag) kl. 10–17. Museets afdeling, Kastelsvej 18, er ligeledes åben hver dag kl. 10–17, dog lukket *tirsdag*. Kobberstiksamlingens studiesal er åben tirsdag og fredag kl. 12–15, søndag kl. 10–13. Den kgl. Afstøbningssamling er åben hverdage (undtagen mandag) kl. 12–15, søndag kl. 12–16.

Lørdag den 30. maj åbnes en udstilling af 50-års dansk grafik, arrangeret i anledning af Grafisk Kunstnersamfunds 50-års jubilæum.

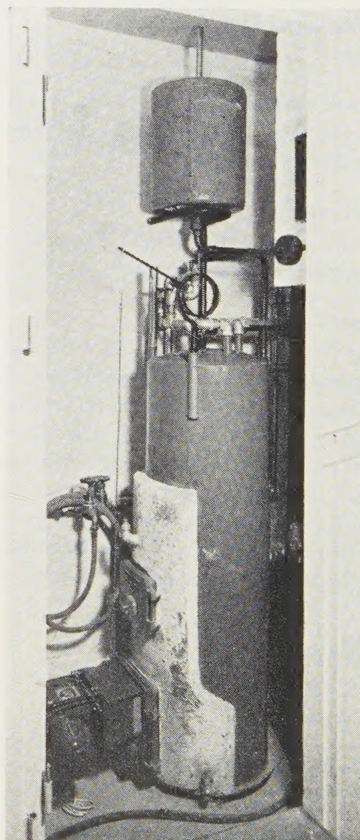
ARKITEKTENS FORLAG
Bredgade 66, København K. Minerva *1290.
Forlagsleder: R. Dahlmann Olsen.

I dette hæfte indlæg fra:
Univerbel
I. P. Madsen
(kun til abonnenter i Storkøbenhavn)

Fra Familiehus II i Forum

I familiehus II var s problemet løst på en nomisk fordelagtig Mellem soveværelse gang var placeret et dre skabsrum for med bøjlestænger og der. Skabsrummet direkte forbindelse forældresoverummet. skillelsen mellem s rum og gang var som en forramme døre, således at der var adgang til skabs met fra gangen

Fyrarrangementet det samme hus løst for et beskedent Fyrrummet var pl mellem vindfang og rum, havde et gulv på 84 × 135 cm. D adgang til fyrrumm vindfanget. Kedlen KTK-kedel med in get varmtvandsbeho oliefyret et BP. En liter olietank var p i udhuset

Se HFB side 281, 336, 337, 338

Millimeterarbejde – et byggeeksperiment

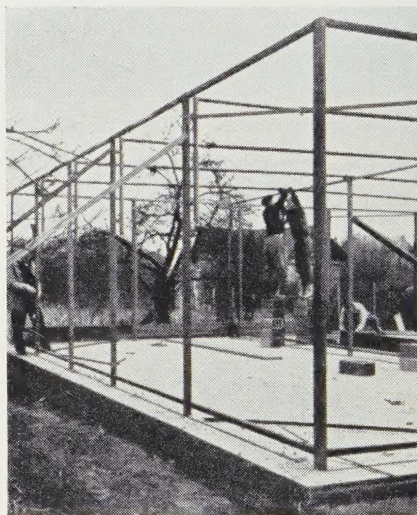
Ullberg-systemet er en allerede gennem flere år i Schweiz vendt arbejdsmetode på byggepladsen. I anledning af, at sy met nu også søges indført i Frankrig, har det ansete fran tidsskrift „Batir" haft lejlighed til at følge opførelsen a énfamiliehus i Marly-le-Roi, hvor systemet har været anve til sin yderste konsekvens. Francois Laisné og Paul Cord har fulgt projektet fra udgravning til indflytning, og af d udførlige rapport bringes her et sammendrag.

Ullberg-systemet

Ullberg-systemet er en arbejdsmetode baseret på system af stålrammer, som bedst anvendes i forb delse med traditionelle konstruktioner, men også m held vil kunne tilpasses visse helt nye konstruktio løsninger. Systemet passer bedst til bygninger i ét pl men kan måske udstrækkes til mindre bygninger nogle få etager.

Forsøgshuset i Marly-le-Roi har 4 værelser, køkk badeværelse og centralvarme. Tagetagen vil sen kunne udnyttes og trappe er opstillet.

Råbygningen er opført i hulbloksten af tegl på st fundament. Tagværket er sadeltag af træ, tækket m tegl, og der er murede gavle. Gulvfladen er en je betonplade, der hviler på fundamenterne. Dør- vindueskarme er af metal, og beklædning på indv

Grundlaget for berg-systemet er ne rammekonst tion, der opstille gulvpladen og bes mer ydermurenes vendige side. F men må være s og stiv og opstilli kræver meget stor agtighed

Et retvinklet h kontrolleres. rammen står p fladjernsskinne, forvejen er omh ligt oprettet

Gulvet - det er Hasle klinker, selvfølgelig . . .

— hvad andet skulle kunne holde i et mejeri, hvor man slæber med tunge junger og tramper med sømbeslåede træsko dagen lang. Og så er det nemt at holde – pinlig rent, som der skal være i mejeri, fødevare- eller kemisk industri.
Stiller De strenge krav til hygiejnen, samtidig med at De ønsker materialer, som kan renholdes med minimalt arbejde, har De i Hasle klinker og fliser et uovertruffet materiale, hvormed man tillige kan skabe en meget smuk fladevirkning.

Hasle klinker og fliser findes i rektangulære og kvadratiske formater og i 4 hovedfarver: Gul, rød, sortbrun og gråhvid.
Til arbejdspladser hvor særlig hårdt slid finder sted, eller hvor trafiksikkerheden er nedsat på grund af vådt eller fedtet gulv, findes specialtyper med sort eller hvid korund. Skridsikre klinker med mønstret overflade findes i forskellige typer.
Vore teknikere orienterer Dem gerne med hensyn til den bedste løsning på grundlag af et stort erfaringsmateriale fra en lang række industrier.

HASLE

keramiske gulve

A/S HASLE KLINKER- & CHAMOTTESTENSFABRIK . ØSTERBROGADE 6 . KØBENHAVN Ø . C. 12.254

Opmuringen fo med indvendigt lads, der her forek mer lidt primi Snoren er erstatt et ledebræt, der ser med skiftegan Lister til påsøm af gipsplader fas res i hver anden fuge under opmu gen

Detalje af op ringsarbejdet. St ne stødes til l brættet, der sa dig angiver sk gangshøjden. nederste liste til g pladerne er anbr

dige vægge er gipsplader. Den indvendige højde færdigt gulv til loft er 2,5 m.

Udfra dette givne grundlag præsenterer Ullbe systemet sig da som stiv metalramme, hvis omkr er nøjagtig lig med det rå murværks indvendige o kreds. Denne ramme, der er omhyggeligt opklodset den tidligere støbte betonplade, tjener som leder v opførelsen af murene, og den kan i princippet tj mange andre formål, inden den afmonteres, samti med at færdiggørelsesarbejderne påbegyndes.

Ullberg-rammens anvendelse

Rammens vigtigste anvendelse er:

1. – at sikre nøjagtig lodret opmuring af den indv dige murflade og nøjagtig vandrette lejefuger. I de tilfælde består de indvendige beklædningsplader gips, sømmet fast på vandrette lister, der falder sa men med mørtelfugerne.

2. – at placere metalrammer til muråbninger før muringen. På denne arbejdsplads blev nogle af ra merne forsøgsvis monteret efter opmuringen, og sammenligning med de forud monterede rammer fa på alle punkter ud til Ullberg-systemets fordel.

VIKTORIA-HÆVESKYDEDØRE

:nkeltfløjede og tofløjede

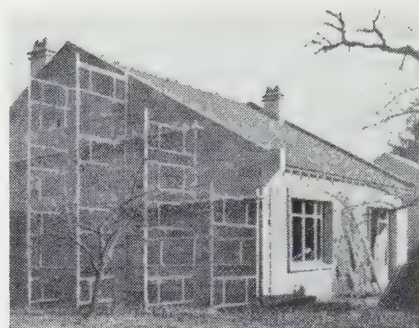
Beslagene anvendelige indtil en max. vægt
f den gående fløj på 250 kg

)etailtegninger står til disposition

Exteriør og interiør går gennem hæveskydedøre op i en harmonisk enhed

)UER HÆVESKYDEDØRE VIPPEVINDUER HÆVESKYDEDØRE VIPPEVINDUER HÆVESKYDEDØRE VIPPEVINDUER HÆVESKYDEDO

VIKTORIA VINDUET   VESTERBROGADE 6 C   KØBENHAVN V   TELEFON *MI 772

Det omtrent fæ ,,millimeterhus'' opstillingen af berg-rammerne det færdige gul husets færdiggø medgik 12 arb dage på selve by pladsen

3. – at fungere som skelet for en provisorisk bekla ning, f. eks. presenninger, som beskyttelse mod v liger. Arbejdspladsen lå stille en uge under en fr periode, og det er muligt, at man havde kunnet skytte sig på denne måde.

4. – at loftsbjælkerne bringes på plads. Det er vigt at bjælkelaget opkiles med stor nøjagtighed, da gu højden til pudslaget afsættes fra bjælkelaget, dels at sikre et plant gulv, og dels for at sikre, at loftshøjd overholdes.

Det er en vigtig rolle, der tillægges disse metalra mer og det er afgørende nødvendigt at udføre arbej omhyggeligt. Dette kan ikke gennemføres uden resignere på visse punkter og uden anvendelse penge og tid, og rentabiliteten vil være tvivlsom, h det ikke i høj grad virker som en lettelse og forbedr af arbejdsvilkårene. Ullberg udtrykker det selv c trent således: *Omhyggelighed og nøjagtighed ved opføre af råbygningen tillader at nedskære udførelsestiden for ud og færdiggørelse i betydelig grad.*

I dette postulat er der sikkert meget rigtigt. Det klart, at hvis man kan være sikker på at finde råb ningen udført med f. eks. tolerancer på ± 1 e ± 2 mm vil det give i det mindste to virkninger:

a. man undgår eller får kun få ændringer og rette til fordel for de efterfølgende arbejder.

b. man fremmer tildannelse og montering på væ sted af visse mindre monteringsdele: Rør, indvend dørkarme, elektriske ledninger, beklædning etc.

Vi berører her et meget stort problem, nem spørgsmålet om byggepladsens organisering, der v sig at have ,,Construction Pacific''-selskabets st opmærksomhed derigennem, at det ud fra sine erfar ger, og især de her omtalte, har set sig nødsaget til udvælge og instruere en lille skare mænd, der er i sta til at gennemføre opførelse af råbygningen, heri m regnet opstillingen af rammen, udførelse af tøm arbejde, tagbeklædning og karme, opstillingen skillevægge og færdiggørelse af gipsplader og murvæ imuring af dele til varmeinstallation og vandinsta tion, der forud er fremstillet på værksted, anbrin sanitetsinstallationer, kedler og radiatorer, altsamm før ankomsten af de respektive fagfolk.

En undtagelse blev gjort med fagfolkene, der opsa gipspladerne og lagde plasticfliserne. For disse grup blev det krævet, at deres arbejder skulle indpasses e Ullberg-systemet.

Ved den elektriske installation og vand- og varı installationen var rørsmedenes opgave kun at tilslı og regulere disse uden iøvrigt at skulle røre noge råhuset.

Med hensyn til arbejdets kvalitet er kommenta overflødige, da det drejer sig om en traditionel k struktion, traditionelt udført, kun udrustningen anderledes.

Et opmuntrende, halvt nederlag

I forbindelse med den tids- og pengebesparelse, som sådant system teoretisk medfører, vil det være vans ligt at skelne mellem sådanne besparelser, som er direkte følge af Ullberg-systemets anvendelse, og sparelser som følger – eller burde følge – ved en mindelig, rationel tilrettelægning af arbejdet på byg pladsen.

Dette er så meget mere vanskeligt som tilrettel gelse af arbejdet på en så lille arbejdsplads som Ma le-Roi ikke vil give sig mærkbare udslag og slet ikke en experimentel byggeplads med en arbejdsstyrke, endnu ikke er fuldt fortrolig med den særlige tek

Vi har derfor anset det for klogt at begrænse undersøgelse til at kontrollere tilstedeværelsen af realiteterne i den lovede nøjagtighed ved Ullbe systemets anvendelse og at foretage en sådan kon ved en nøjagtig opmåling efter husets færdiggørelse

Det første mål er klart defineret og let at nå: D dimensionelle nøjagtighed var helt i orden. For andet punkts vedkommende er der derimod i truffet nogen konklusion. Det er af denne grund a siger, at arbejdet i Marly-le-Roi blev et opmuntren halvt nederlag.

Fordele og mangler

Afsluttende kan Ullberg-systemets beskaffenhed værdi analyseres således:

1. Ved et system med indre bevægelige ramm virkeliggør man de nøjagtige højder på næsten m meter. Disse højder er af betydning for afretning gulvet og bjælkelaget, for det rå murværks indvend overflader, for skillerummene og for stålkarme Rammesystemet letter nogle arbejder, men virker generende for andre.

2. Målsætningens nøjagtighed muliggør i udst grad tildannelse og montering på værksted af insta tionsarbejder. Dette forudsætter en detaljeret udfør af projektmaterialet, som det også udmærket kan g selv ved små projekter. Til gengæld er man prak taget altid hemmet af de forskellige fabrikaters t rancer, der i mange tilfælde overstiger millimeteren

3. For således ikke at miste den opnåede fordel, retter man en organisation og en planlægning arbejdspladsen, således at ét eller flere små arbe hold med særlig oplæring effektivt kan udføre arbejder på byggepladsen, mens f. eks. installati folkenes arbejde indskrænkes til tildannelse og m tering på værkstedet og efterprøvning og kontrol e montering i huset.

På det sidste punkt har firmaet „Construction Pa fic" fået et begreb om de vanskeligheder, der k ramme den, der forsøger at planlægge og organis byggepladsen. Nogle erfaringer har ført til succes, m lovene for succes er endnu ikke fuldt klarlagte. Det et spørgsmål, som ikke er fuldt belyst af vore und søgelser, om i hvor høj grad den nøjagtighed, som opnået på byggepladsen i Marly-le-Roi, er trum dette spil, eller måske endda højeste trumf: Andre f søg vil følge efter, det bliver interessant at lære res taterne at kende.

Men det står alligevel fast, at denne stræben m dimensionel nøjagtighed i traditionelle konstruktion repræsenterer en original udførelsesform, og er et skr hen mod byggeriets rationalisering. **BC-**

Kilde: „Batir", april 1958.

Den vinduesløse ydermur

Blandt de forandringer, der i disse år sker i udformn gen af varehuse og fabrikker rundt om i Europa o USA, er indførelsen af ydermure uden vinduer. D kan synes at være mindre humant at dømme folk ti udføre deres dagsarbejde i kunstig belysning, ud føling med det naturlige lys og dets vekslen. Udvik gen begyndte med varehuse og blev derpå taget op fabrikker, for hvilke det også i mange tilfælde vil v mere berettiget. De vinduesløse bygninger begynd USA, men har derefter bredt sig til dele af Euro Der er f. eks. i Tyskland flere stormagasiner i vindu løse bygninger, og en fabrik uden vinduer er forn opført i England.

I fabriksbygninger, hvor ensartet temperatur, støvfri eller fugtighedskontrolleret luft er af afgøre betydning, er det indlysende, at en bygning uden v duer lettere imødekommer kravene. Der må kræve det kunstige lys, at det ligger så nær som muligt dagslyset, og at det er af samme styrke. Fordelen sk være, at belysningen er konstant, og at der ikke op områder i en bygning, f. eks. et stormagasins cent placerede afdelinger, hvor dagslys og kunstigt blandes. I et varehus vil vinduerne i almindelig alligevel ikke være i stand til at belyse mere end brøkdel af gulvarealet tilfredsstillende.

Der vil sikkert være en uvilje til stede mod at a arbejde i en bygning med kunstigt lys, især hvor vinduesløse bygning ikke er udformet uden vind fordi man af hensyn til en særlig produktion ikke ha andet valg, men modviljen kan måske imødegås ve gøre bygningens indre så tiltrækkende som muligt.

Udviklingen med de vinduesløse bygninger er s set kun lige begyndt og der ligger store opgaver venter på at blive løst for at skabe sådanne klimabe gelser, både praktisk og psysisk, at mennesker vil ku trives dag ud og dag ind mellem kl. 8 og 17 i kuns lys. **BC**

Kilde: Building Materials (Export), april 1959.

En ny canadisk mineby

Et af de mest interessante byggeprojekter af sin a Canada er Elliot Lake Town, Ontario, der opfør hjertet af verdens største uranområde, og hvor alle f ventninger til byens hurtige vækst og byggetiden de enkelte bygningers opførelse forlængst er overflø

Da det efter de forudgående geologiske undersøg ser for 3 år siden stod Rio Tinto Mining Comp klart, at distriktet var endda overordentlig rigt, man også straks på det rene med, at det ville være n vendigt for en rationel udnyttelse af jordens rigdom at bygge en by af en passende størrelse til at huse ansatte, og med forretninger, skoler, kirker og admi strationsbygninger.

Omhyggelig forudgående planlægning har nu ta form i en driftig by til 30 millioner canadiske doll med mange tusinde indbyggere, en by, hvor byg virksomheden er anspændt til det yderste. For at und præget af „guldgraver-by" er Elliot Lake Town ble til ved et omhyggeligt planlægningsarbejde og samarbejde med mange af staten Ontario's mynd heder. Uanset de store vanskeligheder i de øde mi egne er byen planlagt som en drabantby ved en hvil som helst storby. Der er villakvarterer, etageej domme, vand og kloak, teglmurede forretningsbygn ger, skoler, hospitaler, teatre, parker og legepladser

Inden arbejdet kunne påbegyndes måtte Ontar vejdirektorat forbinde området med omverdenen m en forbindelsesvej til 3 millioner dollars. Anlægsar derne i byen begyndte i juli 1956, og i dag er næs 2000 huse beboede og 500 under opførelse.

Byplanen indeholder fem adskilte bykvarterer, de anbragt med let adgang til nærliggende uranmi Det ene af disse kvarterer er allerede fuldt udbyg to er omtrent færdige og to står for at skulle påbeg des. Hvert af disse kvarterer har fra 300 til 1500 boli og indeholder tillige butikscentrer, skoler og par Der vil desuden blive etableret et industriområde o forretnings- og butiksområde fælles for hele byen, også indeholder hoteller og et motel.

Hudson Bay Kompagniet, der er pionér i Cana nordlige egne, har opført et moderne stormagasin siden af hotellet, og fire banker er rykket ind i e bygninger. Et hospital på 100 senge er under opføre

Elliot Lake Town planlagdes først og fremmest énfamiliehuse beboet af ejeren, men der er også op etageejendomme med lejligheder til udlejning. B mursten og træ er brugt som byggemateriale og arbejder med mange forskellige plantyper. I midte 1957 havde byen 15.000 indbyggere, ved udgange 1958 var der 30.000, og befolkningstallet vokser digt.

Planlægning har gjort, at Elliot Lake Town, en ødemarken, ikke er blevet en tilfældig samling ba ker, men et organisk hele, et sted, hvor mennesker trives.

BC

Kilde: The Builder, 10. april 1959.

ULF NELLEMOSE

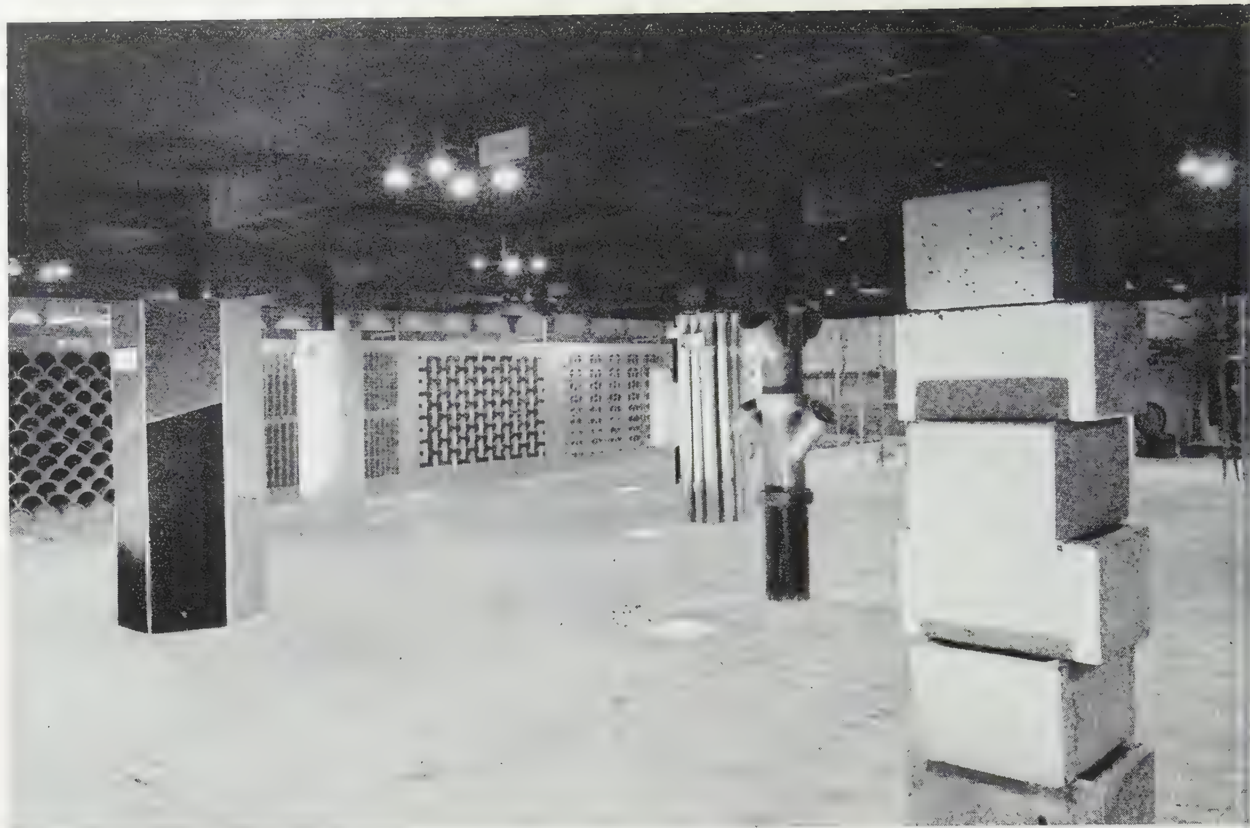
Udstillingen set fra balkonen, midt ned gennem hallen. I forgrunden taget af gasbetonhuset. Til højre Bo og Wohlerts énfamiliehus, og til venstre teglstenshuset. Til højre i hallens midte ses den overdækkede indgang, der munder ud i torvet, der er omgivet af et højt stålstillads. Overfor indgangen, til venstre på billedet, ligger Ole Helwegs fremtidshus

Fest i Forum

Et udstillingsarrangement af det format *D.A.L.* i samarbejde med *Politiken* gennemførte i april måned kræver fantasi og vovemod. Der investeres flere millioner kroner i et arrangement, hvis levetid kun er en halv snes dage. Udstillingen skal fænge med det samme – der er ikke tid til at tørre det våde krudt.

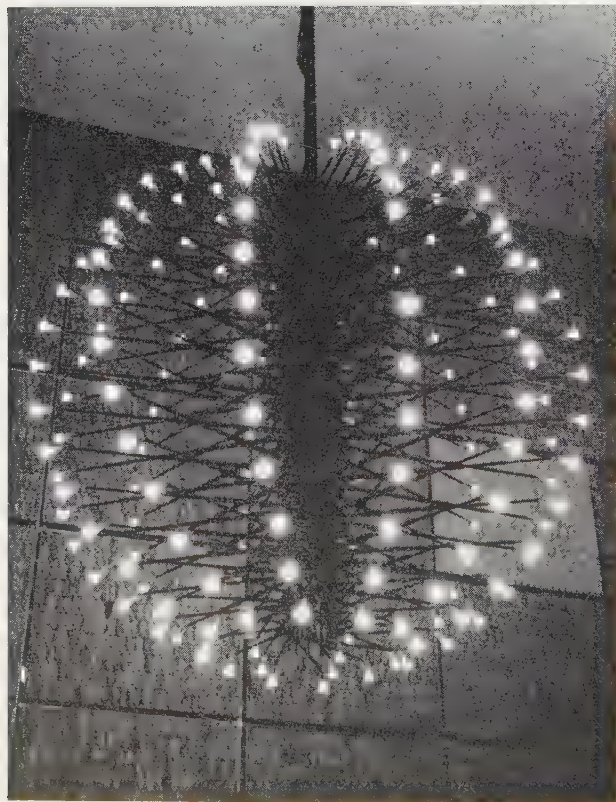
Den fængede. Presse og publikum var så begejstrede, at det varede flere dage inden de fik vejret til den sædvanlige kritik af arkitekternes tyranni – arkitekter der vil bestemme, hvordan folk skal bygge og bo.

Gennem en underbelyst søjlehal af kloakrør, friskluftsventiler og ventilationsrør kom man ind i en kæmpekube, opbygget af stålrørsstilladser og med en kæmpelysekrone af vandrør. Med lidt god vilje kunne man godt glemme, at man befandt sig i Forum, og det kan man ikke nok som takke udstillingens arkitekter for. Således introduceret blev man stedt overfor udstillingens sensation *huset af i overmorgen* – iøvrigt godt forberedt af den usædvanligt velorienterede presse og radio. Det var alle tiders udstillingsspøg. Bortset fra kendere af den mere spøgefulde del af amerikansk arkitektur var alle overraskede over denne usædvanlige bygningsform – en løgkuppel med vinger. Huset var opført af det nyeste nye i bygningsmaterialer, artificiel sprutpuds i modefarven brækket okker, plasticrør i farver, der heldigvis kun fås i plastic, det hele båret af laminerede træbuer i hidtil usete spinkle dimensioner. Indvendigt var huset fyldt med spøg og skæmt, peberfugle i bambusbure, lænestole i klædeligt gråt hverdagstøj, vinterhave med miniature-vandfald, yndige piger med fjer på, nye, sjove PH-koglekroner, hvor det var lykkedes PH yderligere at nedsætte nyttevirkningen. En fosforiscerende escapisme, man aldrig har set magen til. Her var 7 små hjem forenet i ét stort. Ole Helweg og Torsten Johansson havde med eminent dygtighed gennemført denne udstillingsspøg. Egentlig er det synd at hænge en altfor alvorligt ment filosofi på dette festlige påskeris. Men på den anden side må man respektere det islæt af alvor, Helweg har givet ideen. De byggetekniske nyheder, der kan være i eksperimentet vil man dog gerne vente med at tage stilling til, indtil man har set dem anvendt under mere realistiske vilkår. Den boligmæssige idé, at give det skabende fritidsarbejde bedre kår, kan man godt anerkende. Men også her vil man gerne se ideen i en realistisk udformning, før man påbegynder den alvorligere del af diskussionen. Forhåbentlig bevarer Helweg, Torsten Johansson og PH deres entusiasme – trods kritikken fra folk, der har taget dem for alvorlig ved denne lejlighed.

Den lave indgangshal med søjler af forskellige byggematerialer. Nederst til venstre på denne side den store lysekrone, der hang midt over torvet givet af stålstilladser, som på den ene side var beklædt med træspån

ULF NELLEMOSE

Med ligeså stor dygtighed – men med betagen alvor – havde Bo og Wohlert opført et énfamiliehus, fremtidens hus for bjergsomme naturer. Det creme de la creme, flødefarvet murværk med cho ladebrunt træværk. Detaljeringen, de enkelte bygnin deles sammenpasning, formens og farvers enhed, d håndværksmæssige kvalitet var så fuldendt som i snedkermøbel fra Den Permanente. Mon man ik skal helt til Japan for at finde noget lignende. M dertil kommer, at husets plan, dets funktionelle arkitektoniske kvaliteter var af fineste karat – og mest Wrightske man endnu har set på vore bred grader. Det er et stykke kunsthåndværk, hvor dan bygningshåndværkere har fået anledning til at dem strere deres høje standard.

På den anden side af Ole Nørgaards dejlige ha kunne man iøvrigt konstatere, at høj kvalitet på hån værk ikke behøver at være forbeholdt luxusbyggeri. to énfamiliehuse, der var opført for at illustrere foreløbige resultat af D.A.L.'s småhusundersøgelser, håndværksmæssigt i topklasse. De to fint genne arbejdede huse har brugsmæssige kvaliteter, der hæ dem over det meste småhusbyggeri i prisklassen o kring de 40.000 kr. Arkitektonisk er de stilfærdige ud påtrængende effekter. Men først og fremmest in holder de en produktionsidé, der kan give folk m

ULF NELLEMOSE

På balkonen var mange smukke stande indrettet af forskellige firmaer, sparekasser, banker og kredit- og hypotekforeninger. Til venstre et blik ned gennem udstillingsgaden på den ene sidebalkon. Til højre et udsnit fra udstillingen af udvalgt kunsthåndværk, som også var arrangeret på balkonen, og som man kom til ad trappen i fremtidshuset

ULF NELLEMOSE

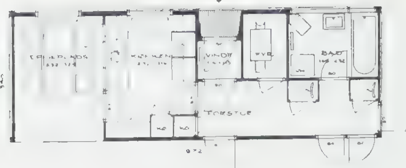

Énfamiliehusene var opført i den sydlige halvdel af Forum. Midt i den nordlige halvdel, mod Rosenørns Allé, lå to store grupper firmastande, hovedsagelig med møbler

ERIK HANSEN

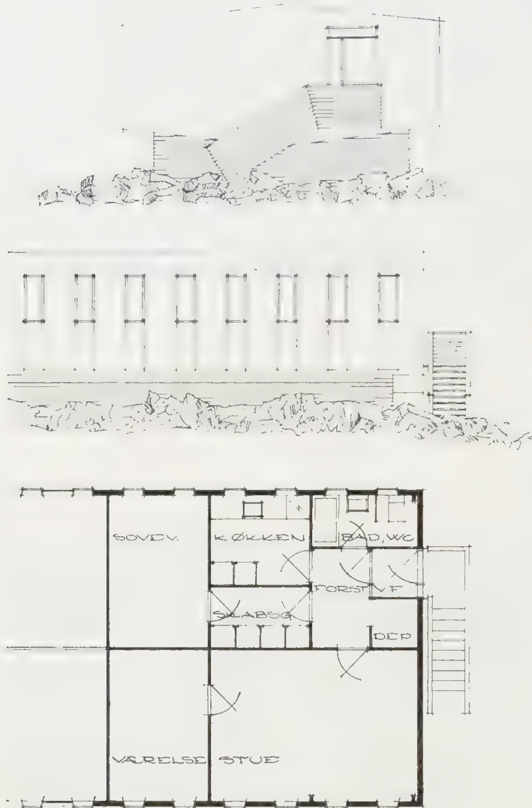

En af de smukkeste møbelstande viste forskellige anvendelser af Grethe Meyer og Børge Mogensens „Boligens Byggeskabe"

Plan 1 : 200

Som eksempel på byggeriets industrialisering var „Kærnen" meget illustrerende. Det er et stort, færdigfabrikeret element indeholdende først og fremmest de rum, der kræver særlige installationer. Det kan tilpasses forskellige typer, evt. individuelt projekterede énfamiliehuse.
„Kærnen" er udført i jernbeton med façadebeklædning af sort eternit og aluminium og iøvrigt fuldt monteret med installationer, el-måleskab, fyr, bad og w.c., el-komfur o.s.v. Det er færdigudstyret med gulve, vinduer (med persienner) og døre lige til at tage i brug.
„Kærnen" transporteres til byggepladsen på blokvogn, opstilles på det færdige fundament og tilsluttes olietank og stik.
„Kærnen" er udført af Asmussen & Weber. I prisen er inkluderet arkitekt- og ingeniørhonorar. Det er en sag med perspektiver i.

Plan og façader 1 : 200

Det udstillede halve dobbelthus tjener som bolig for en af lederne af et større stationsområde, hvis øvrige bygninger opføres i varierende længder efter samme princip.
Huset skal opføres på et meget øde og klippefuldt sted på Østgrønland og skal fragtes dertil med skib, bringes i land med landgangsbåde og føres til opførelsesstedet med tovbane. Opgaven har været at gøre huset så prefabrikeret som muligt, idet opførelsestiden på grund af besejlingsforholdene er meget kort.
Elementtyperne er færrest mulige, rammekonstruktionen, som bærer elementerne, består således af to ens søjler og to ens gitterspær.
I opholdsrum er gulve belagt med linoleum, i baderum og øvrige våde rum med sammensvejsede vinylbaner.
Husene er højisolerede, el-opvarmede og beklædes udvendig med to lag tagpap med aluminiumsfolie yderst.
Vindstyrken på opførelsesstedet kan komme op på det dobbelte af max. vindstyrke i Danmark, hvorfor husets konstruktion er solidere, end man er vant til, og vinduerne er mindre og forsynet med skodder (vindtrykket kan trykke ruderne ind).
Bygherre: Forsvarsministeriet. Opføres af: Forsvarets Bygningstjeneste – Søværnets Bygningsdistrikt. Arkitekt: Svend Aage Petersen M.A.A. *Medarbejdere: Bertel Møgelvang Nielsen* M.A.A., *Verner Tinning* M.A.A.

for pengene, end de kan vente at få i et individuel projekteret hus.

For 90 pct. af Forumudstillingens gæster var disse huse og de mange huse i D.A.L.'s biograf fremtiden huse. Det fik bl. a. informationsfolkene at føle. Publi kum stod i kø for at få oplysninger om typehusbygge riet og finansieringsmulighederne i forbindelse med småhusbyggeriet i almindelighed.

Herløw's og Tormod Olesens udstillingsarrangemen dannede en meget flatterende ramme om de her nævnt huse. I modsætning til de fleste Forumudstillinger va der en rimelig balance mellem de kollektive, idépræ gede arrangementer og de merkantile stands. Ideen med at lukke balkonen med høje skærme var et virke ligt kup. Udstillingerne på gulvet fik en rolig bag grund og balkonen blev en atraktiv butiksgade med trængsel som på strøget før jul. Medvirkende herti var iøvrigt den næsten geniale idé, at lade turen gen nem *huset af i overmorgen* gå fra gulvet ad en bred trapp gennem huset til balkonen.

Foruden de fire hele huse var udstillet et halvt, en kærne bestående af forstue, køkken, spiseplads, fyr og bad. Denne installationsrige del af et énfamiliehu leveres færdigfremstillet fra fabrik klar til opstilling på det ventende fundament. Der er måske mere fremtids perspektiv i dette kæmpebyggeelement end i de øvrige udstillede huse – ikke som boligidé, men som produk tionsidé. For arkitektfagets fremtid er sagen heller ikke uden perspektiver.

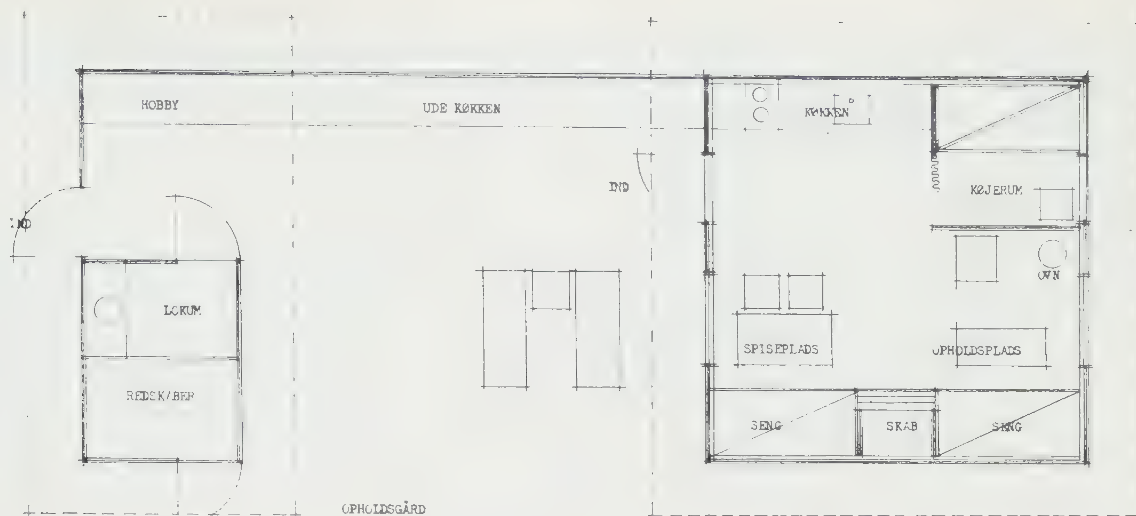
Udenfor Forum vakte to feriehuse berettiget op mærksomhed. Det ene, tegnet af Friis og Moltke, ken der en del jyder fra udstillingen af det i Århus sidste sommer. For dem, der kun kender det fra billederne i *Arkitekten* 2/59 var det morsomt at færdes i huset og erkende, at Mies van der Rohe med held lader sig om skrive til et lille, dansk feriehus. Selv i de lidet natur lige omgivelser ved Rosenørns Allé fornemmede man i huset en stimulerende feriestemning.

Det andet feriehus, tegnet af en arkitektstuderende Ulrik Bretton Meyer, byggede på den rigtige idé – synes man – at et lille feriehus skal være primitivt uden fordyrende installationer o.s.v. Det er dog kun en relativt lille del af året, det anvendes. Huset var enkel og pænt, men med lovligt små vinduer. Man vil jo gerne kunne bevare kontakten med naturen også de dage, hvor vejret tvinger en til at opholde sig inden døre.

Derimod kan man jo nok begribe, at det i Østgrøn lands barske klima, med storme af en her i landet hel ukendt styrke, gælder om at reducere vinduearealerne til et minimum. Det hus, Søværnets bygningsvæsen ud stillede som nabo til feriehusene var et antiglashus med al den lune tryghed, man må kunne ønske sig det hårde polarklima, der bliver husets næste ople velse. Huset er det mest konsekvente montagebygger man kan tænke sig og ikke uden en vis robust charme

Udstillingen, hvis generalsekretær var Bent Røgind vil blive mindet som en af de mest afvekslende og underholdende byggeudstillinger, man har set i Fo rum.

Skrive

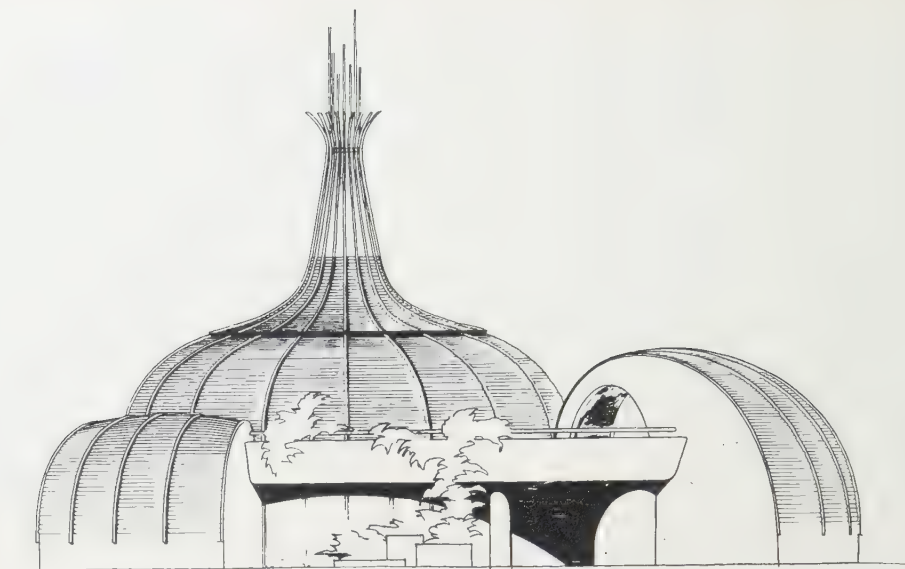

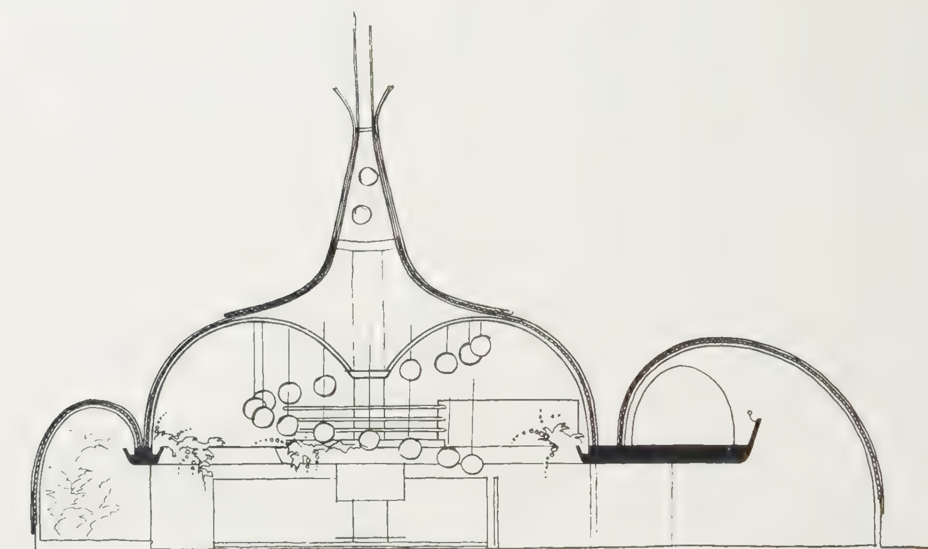
Plan 1:100

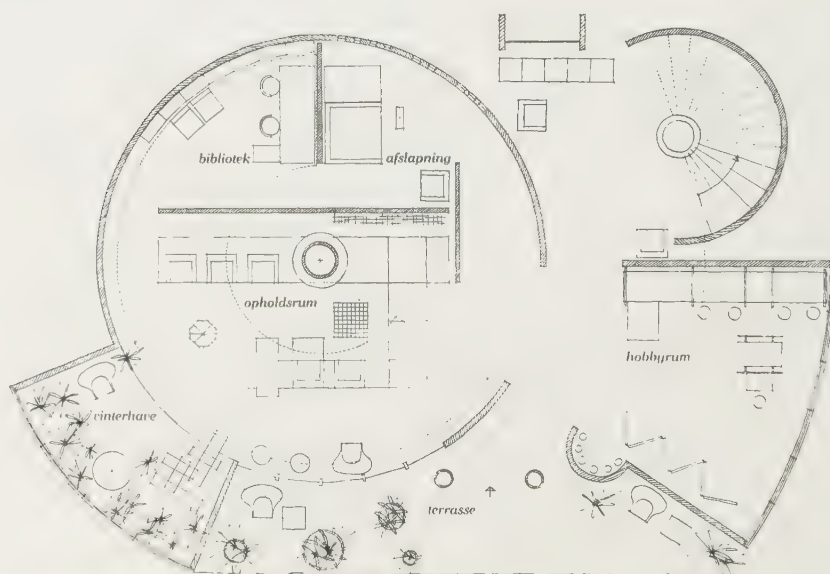
Kolonihavehuset, der var opført på udstillingen, er resultatet af en konkurrence mellem de studerende på Kunstakademiets Arkitektskole, udskrevet i samarbejde med Kolonihaveforbundet for Danmark. Konkurrencen blev vundet af Ulrik Bretton-Meyer, som har formet sit kolonihavehus ud fra ganske særlige forudsætninger. Det skal benyttes som sommerbolig; det skal kunne bygges over en længere årrække, og ved valg af konstruktionsmetode og materialer er der taget alle mulige hensyn til økonomien og vedligeholdelsen. Anlægget består af 3 dele. Selve kolonihavehuset er på ca. 25 m². Indeholder en lille opholdsstue med 2 faste sovepladser, et køkken og et særligt rum med 2 køjer.
Beboerne har mulighed for at opvarme huset på en enkel og billig måde, når de kølige, danske sommeraftener indfinder sig. Fra huset har man direkte kontakt med en afskærmet udeplads, som indrammes af et udhus med redskabsrum og wc. Den bærende konstruktion er af tømmer, og huset er beklædt med ru bræddebeklædning. Taget er dækket med tagpap.
Konsulent: Forretningsfører Ørnulf Dühring, Kolonihaveforbundet for Danmark

ULF NELLEMOSE

Ud mod Rosenørns Allé var der foran Forum opført det aluminiumsbeklædte Grønlandshus, Friis og Moltkes feriehus, et gammelt kolonihavehus og Bretton-Meyers sommerhus, som dog ikke ses på dette billede

Huset af i overmorgen, Forum 1959. *Façade, snit og plan 1:200.*
Arkitekt: Ole Helveg, M.A.A. *Indretning: Torsten Johansson. Belysning: Poul Henningsen*

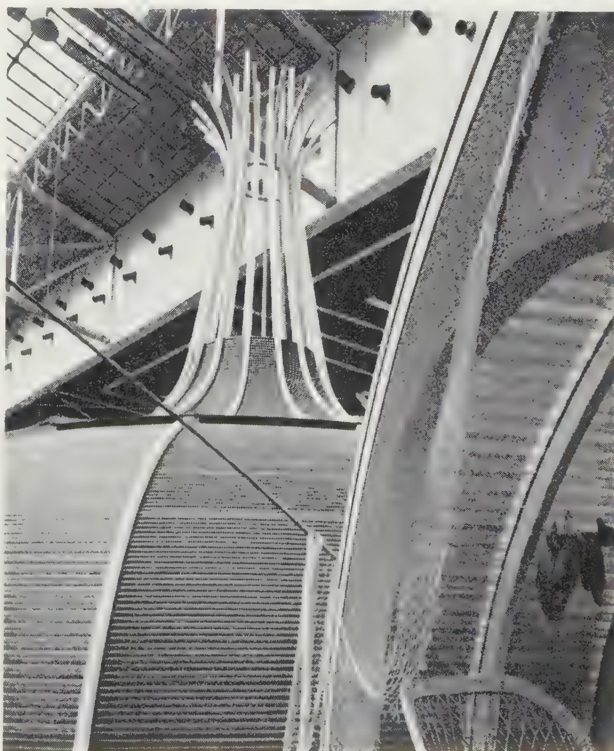
ELSE THOLSTRUP OG JAN SELZER

Ole Helwegs fremtidshus set fra indgangshallen. Man ser også noget af stålstilladset, der omgav torvet midt i Forum og den nederste halvdel af lysekronen, der hang over torvet. Nederst til højre en detalje af huset

Huset af i overmorgen

Arkitekt: Ole Helweg, M.A.A.

Information bragte under udstillingen et interview med Ole Helweg om „Huset i overmorgen". Interviewet, som vi her bringer med forfatterens tilladelse, uddyber Ole Helwegs idé bag den fantasifulde form

Fremtidshuset, der var bygget til udstillingen „Huset i haven" i Forum, har allerede vakt stor opsigt. Der er ingen tvivl om, at det var udstillingens store trækplaster, og det var vel også i nogen grad tiltænkt denne rolle. Besindige besøgende i plastichuset lod sig dog ikke helt overrumple. Det er selvfølgelig meget morsomt, lød det ofte under rundgangen, men et hus er det jo ikke, og kan det overhovedet bruges i virkeligheden?

De skeptiske har delvis ret. Huset af i overmorgen, som det var i Forum, er kun en vision. Husets arkitekt, Ole Helweg, har antydet visse træk af en boligform, som muligvis bliver fremtidens. Det var kort sagt et udstillingshus, som på visse punkter ikke skal tages helt alvorligt.

Men fremtidens hus er alvorligt nok for Ole Helweg. Gennem seks-syv år har han arbejdet med disse pro-

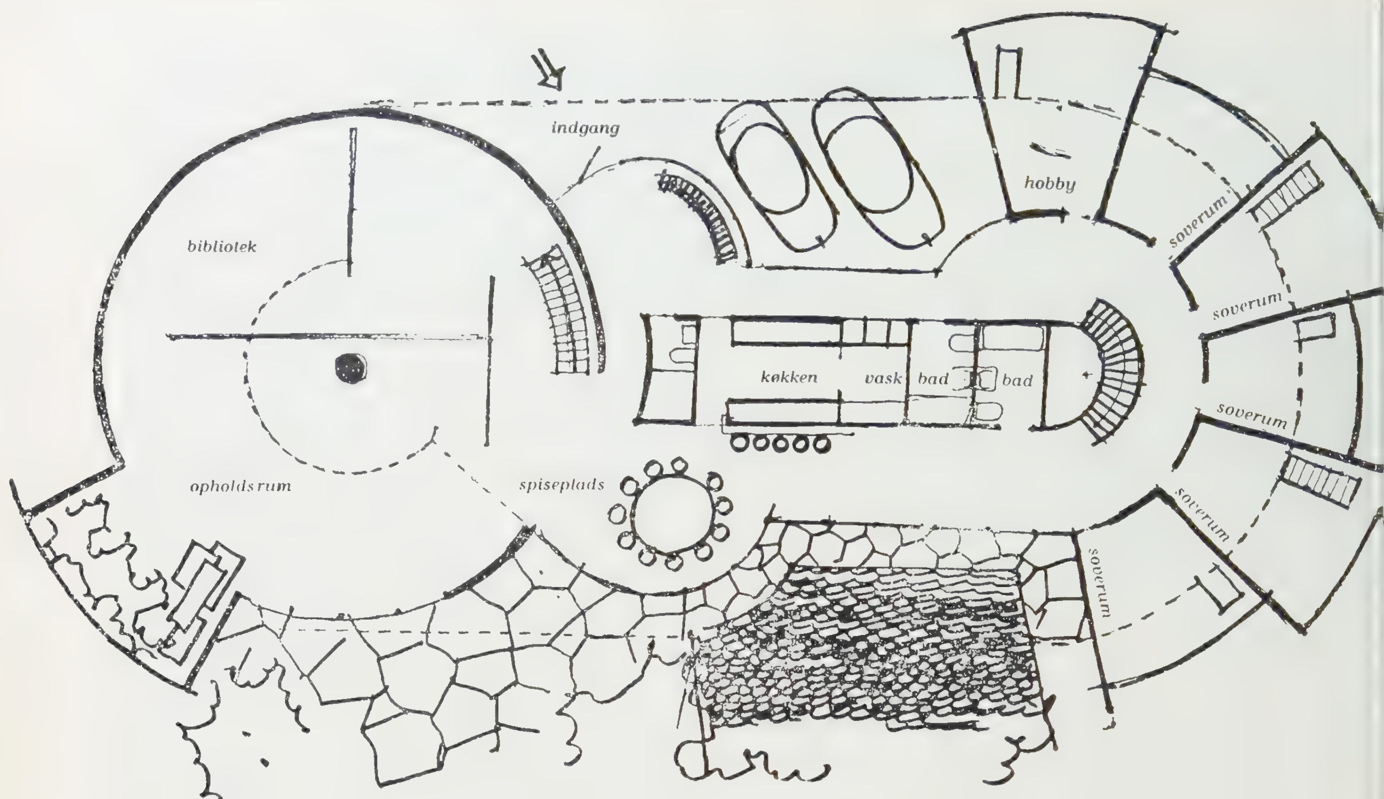
Der er åben forbindelse fra det store opholdsrum i stueetagen op i store kuppel til musikrummet på første sal, der som en balkon rager over pejsepladsen

På modstående side. Pejsepladsen i opholdsrummet var hovedsageligt møbl med faste møbler, en bænk med store kvadratiske hynder og store, polstr hvilestole anbragt dels på en tilsvarende bænk og dels på en forlængelse den murede sokkel fra pejsen. I opholdsrummene i stueetagen er ophæ PH spotlight og PH duo lamper for Osram lamper 12 volt 50 w Lamperne er med hornophæng af messing ophængt i strømførende messi rør, så man efter ønske kan flytte dem og få lys, hvor der er brug for Dette arrangement ses tydeligst på det nederste billede

ELSE THOLSTRUP OG JAN SELZER

Plan 1 : 200

blemer, og han har i praksis tænkt meget længere end udstillingshuset i Forum, nemlig til et hus, der skal tages helt alvorligt. Det er dette hus, der vises i plan og façade på disse sider. Dette hus vil kunne opføres i dag, og Ole Helweg understreger, at han ikke er bange for at tage ansvaret for, at huset du'r.

Et hus har såvel en teknisk som en menneskelig motivering. Teknisk set motiveres huset først og fremmest af plastic-stoffernes fremkomst og af industriel fabrikation. Menneskeligt set er fremtidshuset motiveret af en lang række faktorer, og dem fortæller Ole Helweg om i det følgende. I flere tilfælde vendes der op og ned på de gængse boligopfattelser.

– Jeg forudsætter, at de næste halvtreds år vil forløbe uden krige, og at den fredelige udnyttelse af atomkraften udvikles stærkt, siger Ole Helweg. Hvis det sker, vil vor levestandard blive fordoblet, ja måske tredoblet. Arbejdstiden vil samtidig blive væsentligt forkortet. Vi står da overfor den menneskelige kulturhistories største problem: fritiden. Fremtidshuset vil være en betydelig faktor ved løsningen af dette problem.

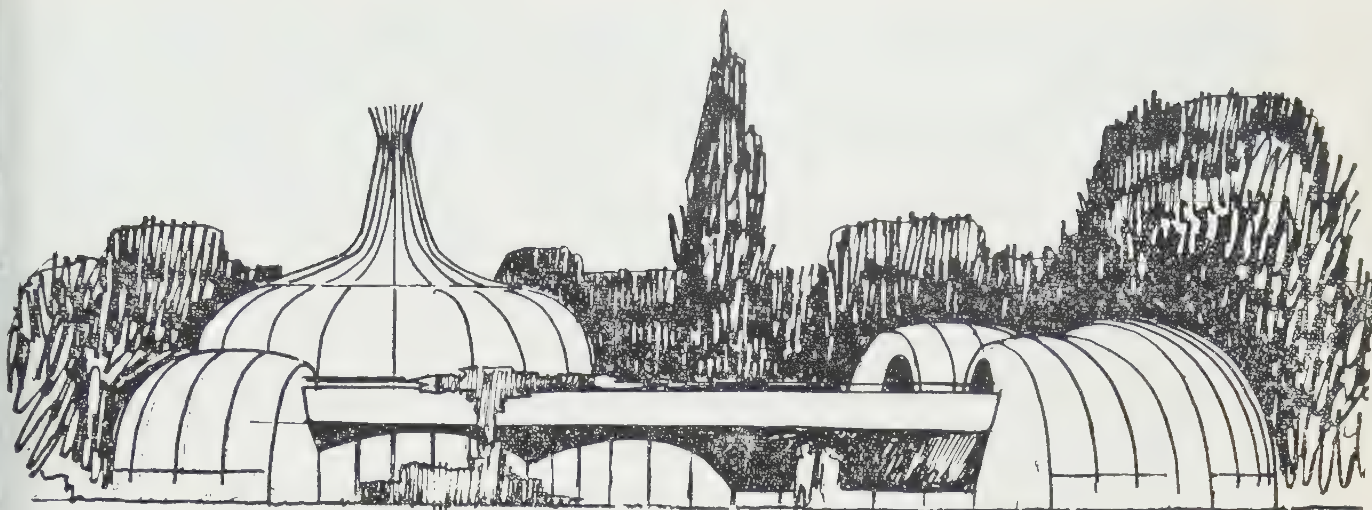
Den mand som i dag kan bygge et hus på 100 m² vil om 50 år bygge sit hus 300–400 m². Hele ideen med huset går ud på, at denne forøgede kapacitet skal benyttes til at løse fritidsproblemet.

– Jeg tror, at i vores tid er problemet, at for mange arbejder for meget og tjener for lidt. Det betyder igen at den eneste form for kunstnerisk konsumering, folk har energi til og råd til, er kulturel dåsemad – film fjernsyn, radio, o.s.v. Med en højere levestandard, vil der komme et stigende behov for kultur, og det vil f udløsning i en eller anden form for kunstnerisk aktivitet. Det tror jeg på, fordi der hos alle mennesker vil være en spire til et talent – man ville simpelthen ikke kunne grine ad Dirch Passer, hvis man ikke selv havde en lille smule humoristisk talent. Disse to faktorer behov for kultur og spiren til et talent, vil betyde, at for fremtidens mennesker med penge nok og tid nok vil der være skabt mulighed for en personlig indsats

– For at være aktuel. Vil denne tilstand ikke betyde alle tiders teaterkrise?

– Spørgsmålet kan udvides derhen, om den statsanerkendte kulturspredning, radio, TV og teater så vil blive arbejdsløs. Jeg tror det ikke. Der vil blive tale om en vekselvirkning. I det øjeblik, den individuelle aktivitet bliver større, vil behovet for skolet inspiration også blive større.

Eksempel: Der er få unge, der køber så mange grammofonplader, som de, der selv spiller. Man kunne tænke sig at der i fremtidens hus blev arrangeret lørdagsaftener, hvor familiens medlemmer selv spillede revy og teater. Mange mennesker holder af at spille

Façade

Det er nødvendigt at studere disse tegninger nøjere for at danne sig et fuldstændigt indtryk af fremtidens hus, som Ole Helweg forestiller sig det. Det, der var i Forum, er kun det cirkelformede afsnit til venstre. Denne del af huset er helliget fællesrummene, vinterhave, opholdsrum, bibliotek og ved siden af biblioteket afslapningsrummet. Man må tænke sig til en etage herover med et musikrum. Fjernsyn, radio, husbiograf m.v. vil være anbragt i opholdsrummet. Bevæger vi os til højre gennem tegningen, støder vi først på spisekrogen med et kæmpestort cirkelformet bord. Så følger alle de tekniske arrangementer: toiletter, køkkenet, der er forsynet med en bar, hvor evt. morgenmaden kan fortæres, derpå vaskerum til køkkenet samt to badeværelser. Ole Helweg regner med, at man til sin tid vil kunne købe f.eks. et køkken eller et badeværelse som færdig helhed. I tegningens cirkelformede højre afsnit ses alle soveværelserne samt hobbyrummet. Et soveværelse i fremtidens hus har ingen lighedspunkter med de diminutive kamre – „sygekassesoveværelser" kalder Helweg dem – som vi nu oplever. Hvert soveværelse er faktisk en mindre lejlighed i to etager. Det underste store rum er stort nok til reoler, skrivebord, lænestole evt. et flygel, hvis den bestemte beboer måtte ønske det, selve sovepladsen findes på en slags balkon, hvortil der er adgang ad en trappe. Når soveværelserne er så store, er tanken den, at hver enkelt beboer skal have mulighed for at dyrke sine personlige interesser og skal kunne modtage gæster, uden at man derfor behøver at lægge beslag på fællesrummene. Det bemærkes, at et opsving i bilismen også er forudset. Der er to biler på parkeringspladsen

komedie, og denne aktivitet har haft flere opblomstringer i tidens løb. En sådan aktivitet kunne meget vel tænkes at stimulere interessen for det rigtige teater.

– Men hvordan skaber nu Deres hus betingelserne for en kunstnerisk aktivitet og den renæssance for familien, som der åbenbart også er tænkt på?

– Den største luksus for os i dag er størrelsen af det kvadratmeter-areal boligen dækker. I fremtiden vil rigelig plads blive en menneskeret. Mit hus er på godt 350 m², og det er kun beregnet til én familie. Den vil måske komme til at bestå af syv personer, for større levestandard vil også betyde, at der er råd til flere børn.

– Et familiehus på 350 m² – det bliver mange skridt for husmoderen, for ikke at tale om rengøringen.

– Her vil det være gavnligt at gøre op med nogle vaneforestillinger. I 1930 fandt man ud af, at det for alt i verden drejede sig om at spare skridt i boligen. Siden har vi levet under „de få skridts diktatur". Hvad er resultatet. Jo, bl. a. at pigerne på Strøget ikke kan gå på deres ben, og det kan de ikke fordi de er vant til at gå i rette vinkler mellem tekniske arrangementer. Selve det at bevæge sig er udtryk for liv, og det har man sat i skammekrogen. Vi oplever det næsten i karikatur: et skridt til bilen, halvandet skridt til fjernsynsapparatet og to skridt for at lave en ret mad. Bagefter er det tit nødvendigt med dampbade og massage for at reparere på skaderne af de indvundne skridt.

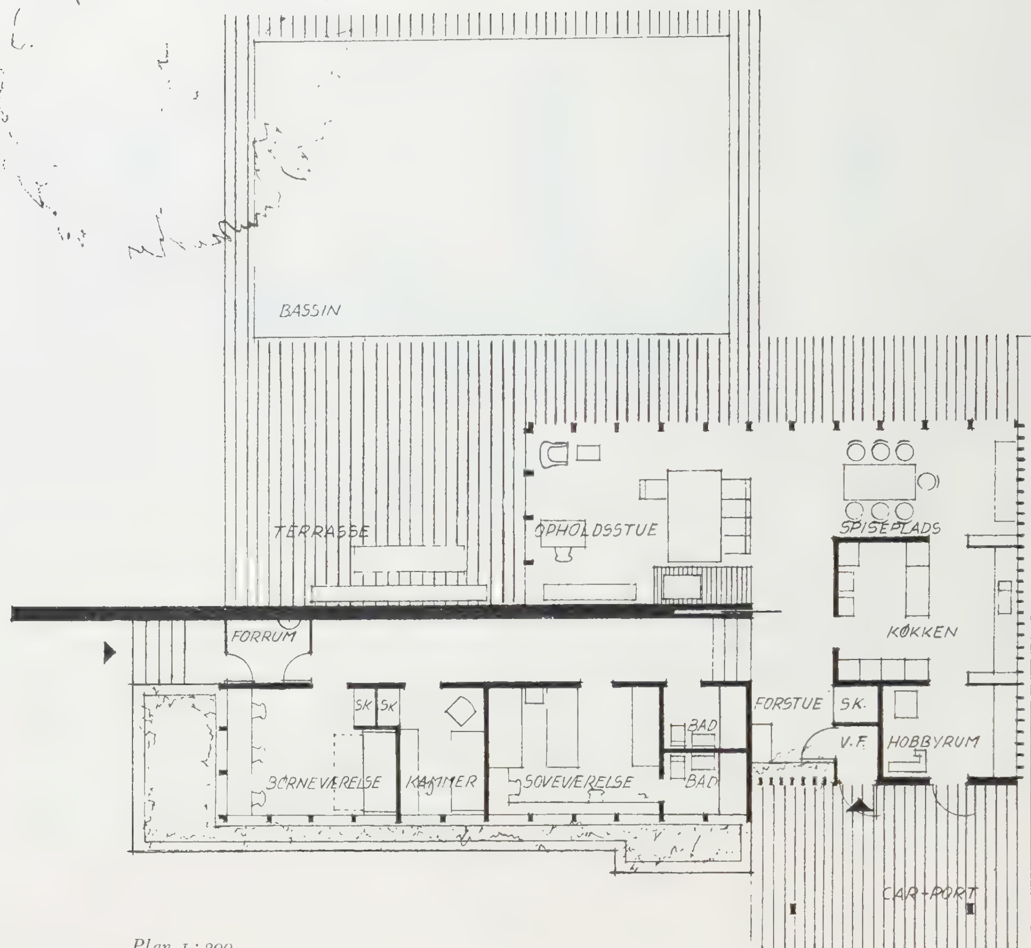
Med hensyn til renholdelsen af fremtidshuset regner jeg bl. a. med rengøringskompagnier og en høj mekanisering. Endelig skal huset være så slidstærkt, at det kan gøres rent som var det en have. Vi oplever i øjeblikket et tapeternes diktatur, der hemmer megen menneskelig udfoldelse. Et hus i fremtiden bør være således indrettet at det kan tåle, at der spilles fodbold i det.

– Hvad ligger bag ved denne interesse for fremtidens boligform?

– Det begyndte for en seks-syv år siden. To bøger havde gjort et vist indtryk på mig. Huxleys „Fagre nye verden" og Karin Boyes „Kallocain". Fremtidsbilledet her er meget uhyggeligt. Jeg følte, der måtte være en anden udvej for mennesket i fremtidens samfund. Paa en eller anden måde skulde der dog kunne skabes vækstbetingelser for de sider af menneskelivet, vi sætter pris på – også i en plastic-alder.

Jeg kom ved hjælp af American Scandinavian Foundation på en studierejse til USA. Jeg fik set meget moderne byggeri, i Racine, Wisconsin så jeg en fabrik bygget af glasrør, og det satte mig i gang med udformningen af fremtidshuset i Forum, der dog ikke er bygget af glas, men af plasticrør.

Per Hanghøj

Plan 1 : 200

Ønskehuset

Arkitekter: Jørgen Bo og Vilhelm Wohlert, M.A.A.

Huset dækker et areal af 177 m² og rummer 1 stor opholdsstue med spisekrog, 3 soverum af lidt forskellig størrelse, 2 badeværelser, 1 rummeligt køkken og 1 hobbyrum.

En relativt stor forstue lader sig, når en skydevæg trækkes til side, slå sammen med opholdsstuen. Den slutter sig til en bred gang med ovenlys, hvorfra der er adgang til soverummene. Gangen afgiver plads til husets bøger, grafik og lignende.

Indgangspartiet domineres af et stort udragende tag, hvorunder bilen placeres, men foruden hovedindgangen findes en særlig indgang for børnene med håndvask og garderobe.

I Forum har det ikke kunnet lade sig gøre at udgrave kælder under huset, men en sådan kan etableres under den hævede soveværelsesfløj. Den bør blot indeholde et magasinrum og et fyrrum.

Ved „ønskehuset"s udformning er afgørende vægt lagt på at tilvejebringe en praktisk bolig af rummelig og værdig art. Man har ikke søgt det „noch nie da gewesenes". Snarere er bestræbelserne gået i retning af at forædle, forenkle og få kvalitet over tingene, at skabe en ramme med karakter og ynde om dagli-livet af i dag.

For så vidt er planen traditionel, som den bygger p den enfoldige tanke, at man skal kunne komme alle rum i huset fra en centralt beliggende forstu således at intet rum bliver gennemgangsrum. Man h også bevidst søgt at undgå rum, der på én gang h mange funktioner. Soveværelset er her således simpe hen et værelse til at sove i, et roligt beliggende inti og ikke overbelyst rum. På den anden side er ophold stuen aldeles uegnet til at sove i, de store vinduer f gulv til loft, der lukker op mod 3 verdenshjørner, de røde teglgulves plan, der fortsætter udover terra serne, får den til at forene sig med den omliggen have. Opholdsstuen bliver således rummet, hvor ma oplever dagen i nær kontakt med havens skiften stemninger.

Køkkenet er i dyb respekt for kvindens stilling hjemmet i dag formet som et udpræget arbejdsru helt igennem sagligt og tip-top udstyret. Man har ik her den meget åbne forbindelse med opholdsstuen so iøvrigt kan være værdifuld. Men det kan også ha

ELSE THOLSTRUP OG JAN SELZER

Jørgen Bo og Vilhelm Wohlerts énfamiliehus set fra haveanlægget. Huset vil også blive vist i ARKITEKTUR, bl. a. med interiørbilleder

sin betydning, at husmoderen har mulighed for helt at koncentrere sig i dette hendes arbejdsrum, hvori man har søgt at samle de fleste af hendes arbejdsområder. En særlig afdeling af køkkenet er indrettet som „utility-room" udstyret med fuldautomatisk vaskemaskine, tørremaskine, linnedskabe m. v.

Parallelt med køkkenet har husfaderen – og børnene forsåvidt også – deres hobbyrum med direkte adgang til det fri. Det er et rum som man kunne tænke sig udviklet stærkt i den fremtidige bolig og som må udformes og monteres meget individuelt, eftersom hvilke interesser der er tale om. I det foreliggende tilfælde er hobbyrummet udstyret som et almindeligt værksted med redskaber til husets vedligeholdelse.

Således har man søgt at give hver af boligens rum netop den atmosfære som passer til brugen, og ved hele tiden at spille på forskelligheden i proportioneringen og belysningen har man søgt at gøre oplevelsen ved at færdes og bo i huset rigere.

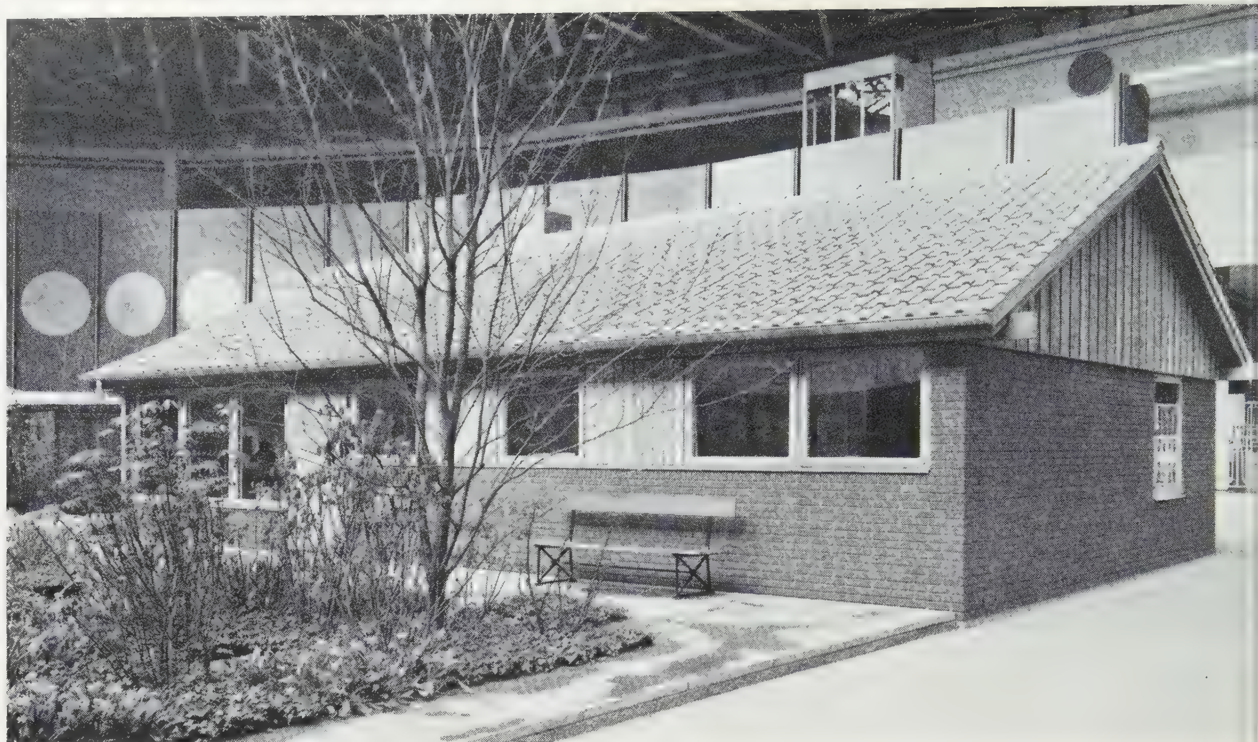
Hvidtede teglmure, glasvægge af thermoglas, bræddebeklædte skillerum og lofter, og store vandrette tagflader, der afsluttes med teaktræskanter, udgør husets konstruktive og arkitektoniske hovedelementer. Set fra vest bliver indtrykket en høj mønstret mur, hvor ind imod der bygger sig et åbent glashus.

Huset opvarmes på sædvanlig måde med radiatorer i soveværelserne, hvor det er ønskeligt hurtigt at kunne regulere varmen, medens der i opholdsstuen og køkkenet indlægges varmeslanger i gulvene. Der er overalt valgt kvalitetsmaterialer og udstyrsgenstande af højeste standard.

Bo og Wohlert

Det overdækkede indgangsparti

Familiehusene

Disse 2 huse er typiske repræsentanter for det almindelige danske parcelhusbyggeri. Hus- og plantypen er således den gennem de seneste år hyppigst anvendte indenfor det statsstøttede småhusbyggeri, d.v.s. de énfamiliehuse, der er opført af mindrebemidlede bygherrer, med håndværkerudgifter på indtil 38.000 kr. Denne del af énfamiliehusbyggeriet har de seneste år udgjort ca. halvdelen af det samlede antal nyopførte énfamiliehuse.

Husene er projekteret i forbindelse med de småhusundersøgelser Danske Arkitekters Landsforbund har påbegyndt, for at klargøre aktuelle rationaliserings- og typiseringsmuligheder. De to huse er eksempler på, hvorledes det skulle være muligt at typisere og standardisere en række detaljer, bygningsdele m.v., og samtidig på, hvormeget hus, der kan bygges indenfor en håndværkerudgiftsgrænse på ca. 38.000 kroner.

De to typer er valgt således, at de anskueliggør en række variationsmuligheder – hvad angår såvel materialevalg som planløsning m.v. – indenfor den gruppe af énfamiliehuse, der i dag er langt den almindeligste.

Opgaven har for disse 2 huses vedkommende været at vise et par huse, der ligger indenfor de almindelige familiers økonomiske muligheder, huse som opfylder det almindeligste boligbehov, og på grundlag af hvilke familier, hvis indtægt ligger under sygekassegrænsen, kan opnå statslån, statsgaranti, og forskellige former for driftstilskud.

Ved udformningen af typerne er der lagt vægt på at opnå løsninger, der er generelt anvendelige. Alle rum har adgang fra forstueareal, således at gennemgangsrum undgås. De enkelte rum er udformet und hensyn til almindelige boligvaner, møbleringsmuli heder og gængse møbelstørrelser. Typerne har „sna setindgang" i forbindelse med udhus o.s.v.

Det har her – som altid, når der skal projekter indenfor beskedne økonomiske grænser – været nø vendigt at vurdere, hvilke boligmæssige værdier, d er primære, og hvilke der må komme i anden rækk

Den omstændighed, at de huse, der bygges i da skal benyttes som boliger mange år ud i fremtiden, o at en stadig højere levestandard også fremover vil stil større krav til boligen, gør det betænkeligt at bygg for små boliger. Senere udvidelse af boligarealet i for af tilbygninger o. lign., er som bekendt kostbart. D må derfor tilstræbes straks at gøre boligens rammer store som muligt, om nødvendigt på bekostning af de udstyrsmæssige standard eller på bekostning af bo gens udenomsareal. Udenomsarealet kan senere su pleres ved opførelse af et simpelt skur, eller suppleres forbindelse med opførelse af garage, og boligen ka forsynes med egentlige udstyrsgenstande efterhånde som familiens økonomi tillader det.

En forsvarlig familiebolig bør mindst have fire b boelsesrum – opholdsstue, soveværelse og to kamr Begge de opførte typer opfylder dette krav, hvorimc der på en række andre punkter er søgt forskellige lø ninger.

I *type 2* er hovedvægten lagt på opnåelse af stør muligt boligareal. Typen har et bruttoareal på c 96 m² og et udenomsareal på ca. 11,5 m² – ialt c 107,5 m².

Teglstenshuset var indretet af kunsthandler Viggo Clausen; til højre ses et udsnit af opholdsstuen

ELSE THOLSTRUP OG JAN SELZER

Type 2 indeholder følgende nettoarealer:

opholdsstue	19,5 m²
soveværelse	12,5 m²
2-sengs-kammer	10,5 m²
1-sengs-kammer	6,5 m²
spiseforstue	12,5 m²
køkken	8,0 m²
bade-toiletrum	3,8 m²
vindfang	2,2 m²

samt et skabsrum på 2 m² i forbindelse med mellemgang og soveværelse.

I *type 1* er boligarealet noget mindre. Typen har et bruttoareal på 89 m² og et udenomsareal på 9 m², ialt ca. 98 m².

Type 1 indeholder:

opholdsstue	21,5 m²
soveværelse	12,5 m²
1-sengs-kammer	8,2 m²
1-sengs-kammer	8,0 m²
køkken	8,0 m²
baderum	3,0 m²
toiletrum	2,0 m²
vindfang	2,2 m²

Den prismæssige gevinst ved at påregne et mindre boligareal har muliggjort, at man her har kunnet opnå en adskillelse af bade- og toiletrum, ligesom man har haft mulighed for at anvende dyrere tag- og façadematerialer.

Type 1 har en typisk traditionel planløsning med adgang til samtlige rum fra forstuen. Type 2 derimod er udformet efter spiseforstueprincippet, en type der særligt må anses for egnet til familier med flere børn. Da de to typer er udarbejdet over samme målsystem, vil det være muligt at kombinere dem dels indbyrdes, dels med en lang række andre muligheder. F. eks. vil planløsningerne kunne deles langs hovedskillevæggen i 2 dele – en „haveside“ og en „indgangsside“. Hver enkelt planhalvdel vil kunne kombineres med en række andre plandele. Således vil type 2's indgangsside kunne kombineres med begge de to typers „havesider“.

Tagløsningerne, façadeløsningerne m. v. vil kunne byttes om, f. eks. vil type 2's tag kunne anvendes ved type 1 og omvendt. Façaderne på type 1, vil kunne udføres af letbetonblokke, façaderne på type 2 af tegl o.s.v., ligesom vindues- og dørelementer i de to typer vil kunne byttes om.

Nu kan man naturligvis ikke kombinere typerne indbyrdes eller med andre typeløsninger, uden at sammenholde kombinationerne med de økonomiske konsekvenser. De for opnåelse af statslån eller statsgaranti, driftstilskud m. v., fastsatte håndværkerudgiftsgrænser (38.000 kr. for hovedstadsområdet) vil således i praksis begrænse kombinationsmulighederne.

Den bygherre, hvis boligkrav ikke adskiller sig væsentligt fra det typiske, vil dog have mulighed for på grundlag af de to eksempler – suppleret med en økonomisk opstilling over hvad bygningernes enkelte dele og alternative muligheder koster – at afveje sine ønsker under hensyn til de økonomiske muligheder.

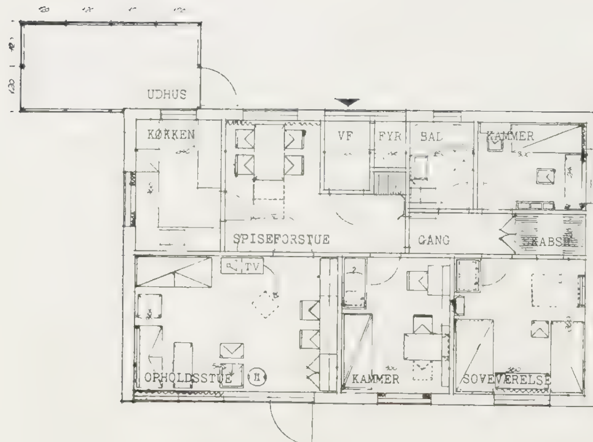
Der er udregnet priser dels baseret på håndværkertilbud, indhentet i Nordsjælland, dels på beregning

ELSE THOLSTRUP OG JAN SELZER

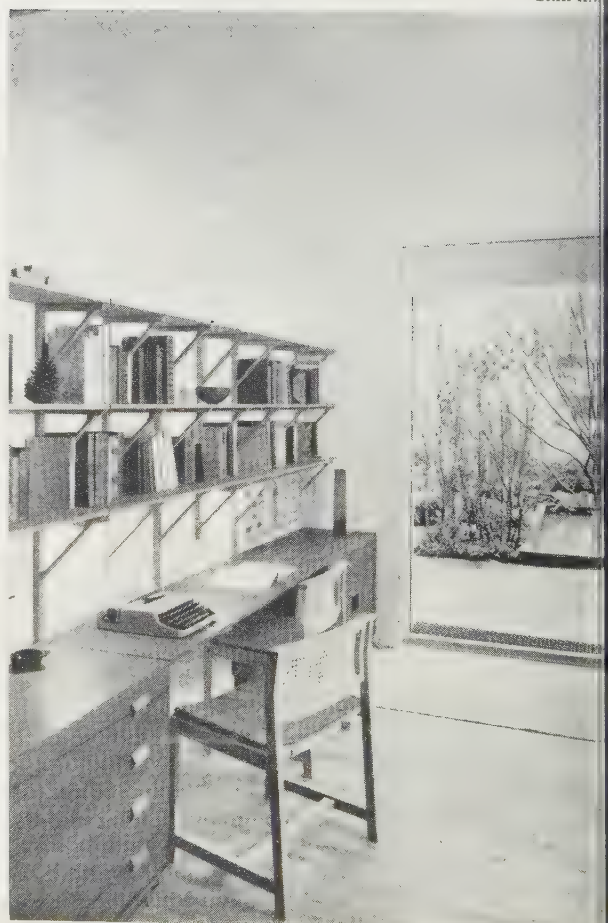
Gasbetonhuset med Etern

Dette hus var indrettet af b konsulent Alice Beck m.d.b., som fik overdraget o ven efter en konkurrence b Dansk Boligkonsulentforen medlemmer. Til venstre h spiseforstuen med bord og af Arne Jacobsen. Herund nederst på modstående sid holdsstuen med reoler, sk møbler og sofa af Børge gensen, stole og sofabor Arne Karlsen og Peter H

Type 2. Plan 1:200

ERIK HA

på grundlag af akkordpriser, officielle materialepriser m. v. Priserne kan kun betragtes som vejledende, idet en lang række forhold vil kunne påvirke tilbudsprisen i det enkelte konkrete tilfælde.

Grænsen for håndværkerudgifternes størrelse i hovedstadsområdet er som nævnt 38.000 kr. Bygherren kan dog påregne tilladelse til herudover at måtte afholde udgifter til særligt udstyr som f. eks. oliefyr, vaskemaskine, elkomfur, køleskab o. lign.

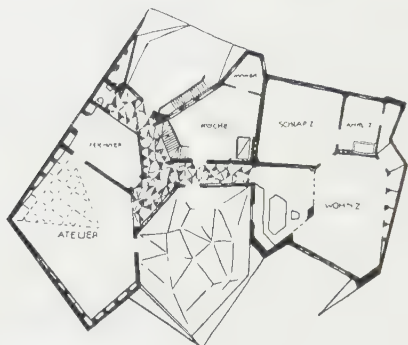
Udgifterne hertil vil dog, såfremt 38.000 kr. grænsen overskrides, ikke kunne indgå ved beregning af statslånet, hvorfor bygherren i så tilfælde må regne med et tilsvarende større eget indskud. ***Riis Mørk***

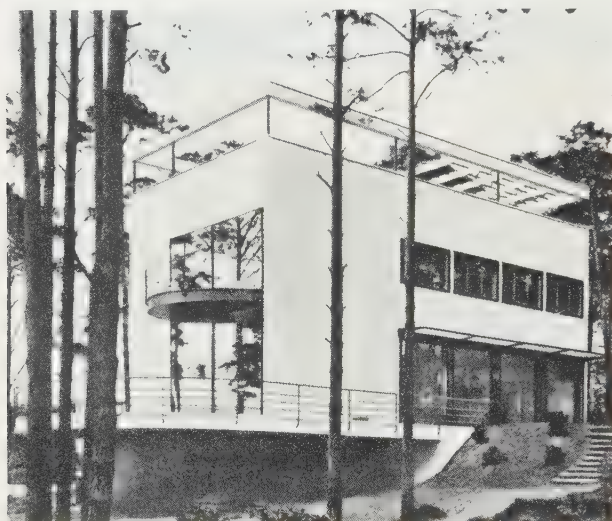
ILSE THOLSTRUP OG JAN SELZER

ERIK HANSEN

Projekt til énfamiliehus, 1920

Énfamiliehus i stålskeletkonstruktion. Rupenhorn, Berlin, 1928

Hus for en maler. Berlin-Lankwitz, 1932

Brødrene Luckhardt

Udo Kultermann: Wassili und Hans Luckhardt. Ver Ernst Wasmuth, 1959. 168 sider, 160 ill., pris DM 28

Arkitektmonografier nyder en betydelig populari blandt læsere af arkitekturbøger. Og med rette. giver ofte en arkitekturhistorisk oversigt, hvor kunstneriske bestræbelser kommer tydeligere frem e i andre former for arkitekturbøger.

Således er det også med bogen om de to berlin arkitekter Luckhardt. De videreførte Bruno Ta ideer sammen med bl. a. Gropius og Mies van d Rohe. Gropius blev funktionalismens førende agitat og Mies blev den, der mestrede formen – og beg emigrerede til USA. Wassili og Hans Luckhardt b i Berlin og måtte under nazismen se sig fortrængt kolleger med større tilpasningsevne. Wassili Luckha forsøgte i årene umiddelbart efter første verdensk at arbejde med frie skulpturelle former i arkitektur Et projekt til et énfamiliehus fra 1920 minder i plan om nogle af de fantasifulde planløsninger man på Interbau i Berlin 1957. Scharoun, Luckhar samtidige, arbejder stadig med lignende former

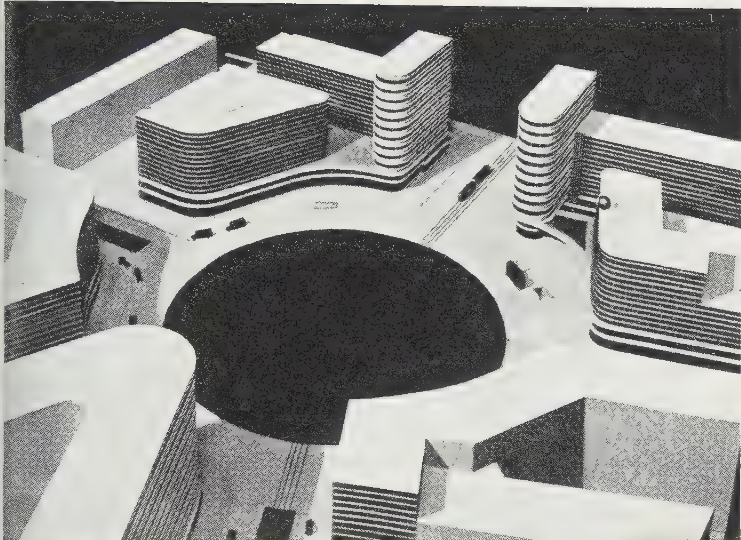
Wassili Luckhardt selv derimod forlod snart di eksperimenter og meldte sig hos kubisterne. Brødre samarbejdede fra begyndelsen af 20'erne. Énfamil husene fra denne tid er alle formet efter samme ar tekturideal som samtidens førende modernister gik i for: De renlinjede stålskeletbygninger med vindu båndene, den asymetriske balance og de store balkon og tagterrasser. Men samtidig arbejdede de med mere emotionel arkitektur, bl. a. i et projekt fra 19 til et parkeringshus til 100 biler i Berlin-Charlotte burg. Også i det i 1929 med 1. præmie belønnede p jekt til en nybebyggelse af Alexanderplatz arbejd de med de strømmende linjer i bygningsformerne.

Udo Kultermann peger i bogens tekst på slæg skabet mellem de forskellige arkitekturbestræbel i 20'erne. For en umiddelbar betragtning er det ov raskende at se, hvor nær slægtskabet er med vor t arkitektur. 20'ernes Berlin har været et centrum arkitektureksperimenter. De formideer, der udvikled der, formåede nazisterne ikke at kvæle. De splitte dem, men blot med det resultat at de spredtes en hel verden. Man kunne tro, at de to brødre, d blev i Berlin, ville have mistet evnen til at udtryk sig i den frie verdens sprog. Det skulle imidler blive dem, der først henledte omverdenens opmær somhed på efterkrigstidens tyske arkitektur. De udstillingspavillon *Halle Berlin* på byggeudstillingen Hannover i 1951 var et fint stykke moderne ar tektur, en videreførelse af de kubistiske tradition

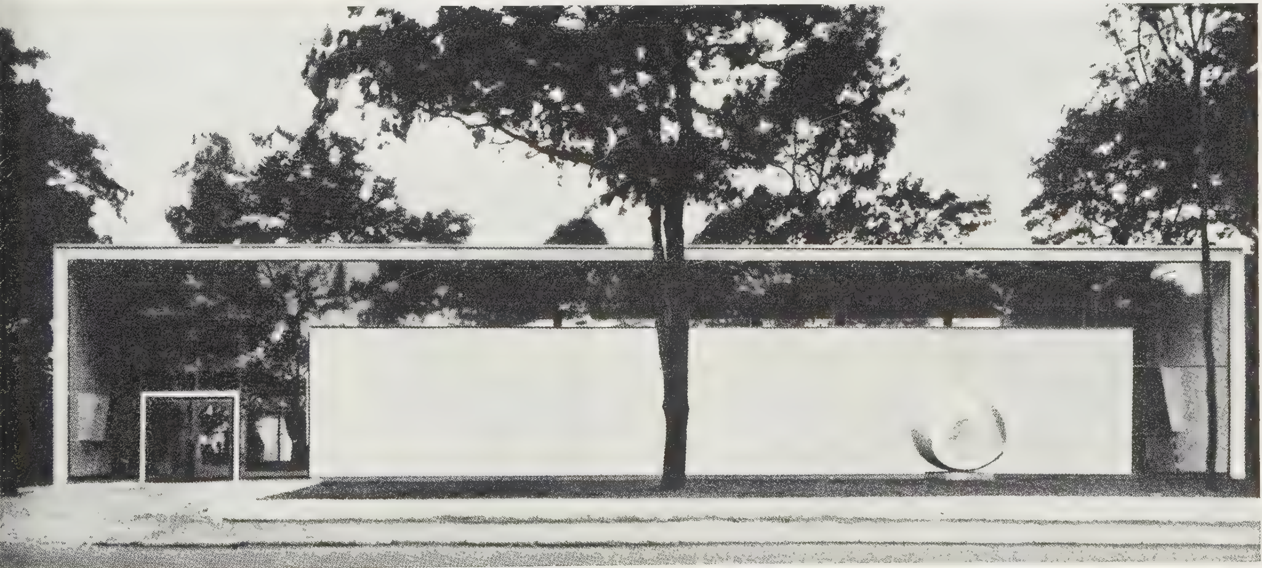
Brødrene Luckhardt har i de senere år arbejd med en række store projekter, hvoraf kun nog enkelte er kommet til udførelse. Et af de interessan ste er konkurrenceprojektet til rådhuset i Toron De udtrykker sig i det projekt stærkt og klart i v tids sprog. Når vi i dag forstår dette sprog så go skyldes det ikke mindst det pionerarbejde, de udfør i Berlin for en menneskealder siden.

Konkurrenceforslag til rådhus i Toronto, Canada, 1958

Forslag til ombygning af Alexanderplatz, Berlin 1929

Halle Berlin på Constructa-udstilingen i Hannover, 1951

Indlæg

Familiehusene i Forum

På udstillingen „Huset i haven" findes et par typehuse, der præsenteres, så man let får det indtryk, at de kan bygges for 38.000 kr. i hovedstadsområdet. Jeg husker ikke deres numre, men det er et par almindelige huse til 52.–53.000 kr., der ligger i en gruppe ved „Ønskehuset".

De fleste arkitekter har kæmpet en brav kamp mod dagbladenes rosenrøde annoncer, og nu har de fleste af os erfaret, at vore klienter er i stand til at drage sammenligninger og finde overensstemmelser mellem disse annoncer og udstillingshusene – en sammenligning, der ikke netop øger tilliden til resultaterne af vore mere realitetsbetonede arbejder. Det er derfor påtrængende nødvendigt, at landsforbundet uopholdelig tilbageviser ethvert rygte om udstillingshusenes pris. *Uffe Kjær*

Som det vil være bekendt, er de to familiehuse, der opførtes i Forum, et foreløbigt resultat af en række småhusundersøgelser, som Landsforbundet – under typehusudvalgets ledelse – har foretaget.

Hvad angår håndværkerudgifternes beregning kan oplyses, at denne er foretaget på grundlag af officielle materialepriser, akkordsatser m. v. De teoretiske beregninger er kontrolleret ved indhentning af håndværkertilbud i forbindelse med planer om at opføre to prøvehuse i Københavns omegn. Tilbudene er afgivet af håndværkere, der normalt beskæftiger sig med småhusbyggeri, på grundlag af detaljeret projekt suppleret med mængdefortegnelse. Såvel de teoretiske beregninger som de konkrete håndværkertilbud viser, at de samlede håndværkerudgifter andrager ca. 38.000 kr.

Ved prisindhentning i andre tilfælde må man forvente eksempler på såvel højere som lavere tilbud. Bl. a. under hensyn hertil blev der på udstillingen givet vejledende oplysninger om mulige besparelser, ekstraudstyr m. m. *Arne Riis Mørk*

Danske Arkitekters Landsforbund

Skatteafgørelse vedr. præmiebelønnet byggeri

En arkitekt modtog af kommunen en præmie på 500 kr. for opførelse af et hus. På forespørgsel udtalte ligningsdirektoratet, at beløbet måtte anses for fritaget for indkomstbeskatning, idet det måtte betragtes som en præmie eller hædersgave, der uden ansøgning tildeles af det offentlige som en belønning for den i arbejdet nedlagte dygtighed, alene begrundet i det offentliges interesse i og anerkendelse af et smukt byggeri.

Ekstraordinært repræsentantskabsmøde

Lørdag den 30. maj kl. 10 afholdes ekstraordinært repræsentantskabsmøde i Kunstindustrimuseets sal, Bredgade 68, København. Interesserede medlemmer har adgang til at overvære mødet.

Noter

Andrea Palladio – internationalt center for arkitekturstudier

I Vicenza, Italien afholder Andrea Palladio institutet et kursus i tiden fra 27. august til 16. september. Kurset vil først og fremmest omfatte studier af Palladio's arbejder, men man vil dog også beskæftige sig med arbejder af andre arkitekter, i Italien og andre lande og fra forskellige perioder.

Til indkvartering af kursusdeltagerne råder institutet over Villa Cordellina-Lombardi, et stort patricierhus opført 1735–1760, beliggende 12 km fra Vicenza. Afgiften for deltagel[...] kurset er L. 5.000 og for ophold med fuld pension på V[...] Cordellina-Lombardi L. 50.000. Disse beløb skal indbet[...] samtidig med tilmeldelse til kurset, som skal være institu[...] sekretariat i hænde senest den 15. juli. Adressen er: Segret[...] del Centro Internazionale di Studi di Architettura, An[...] Palladio, Basilica Palladiana, Vicenza, Italien. Der vil iøv[...] være mulighed for tildeling af stipendier. Oplysninger om d[...] stipendier fås hos institutets sekretariat.

Dansk udstilling til U.S.A.

Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk arbejder med forb[...] delserne til en stor udstilling, der skal vise dansk brugskuns[...] formgivning med eksempler fra oldtiden og fremover til [...] moderne tid og tillige vise de eksperimenter, som dansk br[...] kunst er optaget af med henblik på fremtiden. Udstillingen [...] have premiere i efteråret 1960 i Metropolitan Museum of [...] i New York, hvorefter den skal vises på andre museer i U.S[...] gennem en periode af 2 år. Arbejdet med udstillingen er kom[...] i gang på foranledning af forskellige instanser inden for [...] dansk udenrigstjeneste, og man har fået tilsagn om udst[...] støtte fra regeringen. Direktør Just Lunning, New York, og [...] ansete kunstkritiker og tidligere direktør ved Museum of Mod[...] Art's kunstindustriafdeling, Edgar Kaufmann jr., har begge v[...] blandt initiativtagerne og er stærkt engagerede i forberedelse[...]

Det er tanken at udstillingen ud over at vise de bedste ekse[...] ler på moderne dansk brugskunst, også skal give et indtryk[...] traditionerne og baggrunden for dette arbejde. Her har man [...] tilsagn om at måtte låne en del genstande fra nationalmu[...] og kunstindustrimuseet. Udstillingen skulle således få et vi[...] kulturelt sigte. Arkitekt for udstillingen er Finn Juhl, og et udv[...] indenfor Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk arbejder r[...] tilrettelægningen.

SAS air-terminal – og svanen og ægget

I omtalen af SAS air-terminal i *Arkitektur nr. 2/1959*, er det [...] en beklagelig fejl ikke nævnt at de rådgivende ingeniører [...] SAS-komplekset er Kampsax og Zeuthen & Sørensen.

I samme nummer fremgår det ikke særlig tydeligt, at de [...] stole af Arne Jacobsen fremstilles af Fritz Hansens eft. A[...] Selvom dette vel er almindelig kendt, burde det naturlig[...] fremgå af omtalen – ikke mindst fordi firmaets folk har [...] et meget stort arbejde i eksperimenterne med de nye stole[...]

Boligbyggeriet februar 1959

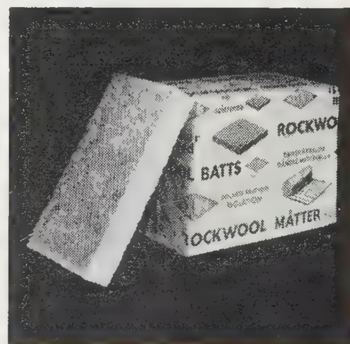
Hovedstadsområdet samt 5 provinsbyer og disses forstæder	Antal lejligheder			
	Jan. 1958	Febr. 1958	Jan. 1959	Feb[...] 195[...]
Byggetilladelse givet i løbet af måneden	809	1 011	902	6[...]
Byggetilladelse ved månedens slutning	3 375	3 357	3 428	3 3[...]
Påbegyndt i løbet af måneden	1 007	805	669	5[...]
Fuldført i løbet af måneden	827	734	1 717	5[...]
Under udførelse ved månedens slutning	11 423	11 492	12 703	12 7[...]
Beregnede tal for hele landet, excl. egentlige landkommuner				
Under udførelse ved månedens slutning	17 700	17 700	20 700	20 7[...]

lune vægge = bedre rumudnyttelse

Uisolerede hule mure „udstråler“ kulde, fordi væggens overfladetemperatur i kolde perioder ligger 7-8° lavere end lufttemperaturen i rummet. Når murens hulrum isoleres med Rockwool, hæves overfladetemperaturen så meget, at alt ubehag ved at opholde sig op ad væggene forsvinder.

Til isolering af hule mure i nybyggeri anvendes Rockwool Batts 112 E – den mest økonomiske af alle former for hulmursisolering. Rockwool Batts 112 E er 27 cm høje, svarende til højden af 4 skifter murværk – den normale lodrette binderafstand.

Rockwool Batts er godkendt til hulmursisolering af Boligministeriet, Københavns Magistrat m. fl.

isoler med **ROCKWOOL** dansk stenuld

AKTIESELSKABET ROCKWOOL . FREDERIKSBORGGADE 18 . KØBENHAVN K . TLF. C. 9575

A 415

Et typehus på 30 dage

Byggetiden for den enkelte byggeopgave er bestemmende for hele landets byggekapacitet. Højere produktivitet, det vil sige det samme stykke arbejde udført lige så godt, eller gerne bedre, på kortere tid, er da også en af forudsætningerne for en forbedring af levevilkårene, og som et vigtigt område her står forsyningen af bedre og billigere boliger.

Også for den enkelte bygherre vil naturligvis den kortest mulige byggetid være af den største interesse. Den investerede kapital, lånt eller egen eller begge dele, skal jo forrentes, og jo kortere tid, der går inden endelig belåning og indflytning kan finde sted, desto mindre renteudgift. Hertil må også lægges den psykologiske betydning det kan have for et hus' fremtidige beboer, at se et hurtigt resultat af den store beslutning: nu bygger vi.

Der bygges noget hurtigere nu end for blot få år siden, og dette gælder især de forskellige „typehuse": huse der er gennemarbejdet ved projekteringen, og som oftest opføres i et vist antal af gangen og fortrinsvis af håndværkere, der kender typerne og er vant til at arbejde sammen.

A/S Siporex begyndte sidste år at afprøve en ny opførelsesmåde for et antal énfamiliehuse, der gør det muligt at gøre et hus klar til indflytning på 30 dage regnet fra fundamenternes færdiggørelse. Denne byggemåde har bl. a. den store fordel, at huset er under tag på få dage, og de efterfølgende arbejder derfor ik eller kun i meget ringe grad, vil være afhængige vejrliget. „30-dages huset" fremtræder udvendigt s et traditionelt muret hus i tegl, medens baghus skillerum er opført af etagehøje Siporex-plader. Hu er normalt udført med krybekælder, og når fundam ter og murede kælderskillerum er opført, henlægges den første af de 30 dage armerede bjælkelagsplad Derefter påbegyndes opstillingen af de etageh plader, der danner bagmur. For at nedsætte varm tabet gennem fugerne, limes pladerne sammen med specialcement. Pladerne afsværtes med lægter, sømmes fast til gulvpladerne. Rejsningen af bagmu forudsættes at være tilendebragt den første dag, og d anden dag rejses tagværket, medens opstilling af le skillerum går i gang. Tredie dag gøres skillerumme færdige og taget dækkes med Eternit-bølgeplader, vinduerne isættes. På tre dage er huset altså lukket arbejdet kan fortsætte stort set uafhængigt af vejr Stort set – fordi opmuringen af façademuren, der påbegyndes, nok er en hel del beskyttet af tagudha get, men hårdt vejr vil dog nok kunne genere de arbejde noget. Ydermurens hulrum kan under muringen fyldes med 8 cm mineraluld og den færdi mur vil da have en k-værdi på 0,34, altså en højisole ydermur.

Da elementerne til bagmur og skillerum er pudsfr

Københavns amtssygehus, Glostrup
Arkitekter S.A.R. *Ypyä, Ypyä og Malmio*
Elevbygningen

Bagmurens Siporex-plader under opstilling. Ved vinduer og døre indsættes særlige stykker, der lukker for hulrummet mellem for- og bagmur

Formuren opmures af tegl, når taget er lagt og vinduer isat

vil det sige at murerarbejde inde i huset i alt væsentligt kun vil omfatte flisearbejde i køkken og bad. Indvendigt er der da efter fire dages forløb klart til varmeinstallatør, blikkenslager, snedker og maler, der har 24–25 dage til at gøre huset i stand til indflytning.

30-dages huset kan principielt udformes som en bygherre ønsker det, men det er ikke uden betydning for en rationel gennemførelse, ikke mindst af værksteds-arbejdet, at der kun opereres med et mindre ant plantyper, og at der til stadighed vil være mulighed f at flytte folk, der er særlig øvede i opstillingsteknikke i en jævn rytme fra opgave til opgave.

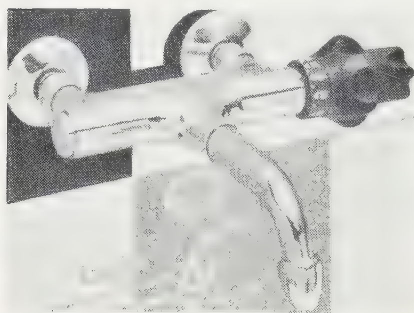
A/S Siporex har ladet fremstille en farvefilm, d følger opførelsen af et 30-dages hus, og som på instru tiv måde gør rede for de særlige forhold, der knytter s til opførelsen af denne type hus. ***BC-***

Automatisk virkende blandingsbatterier

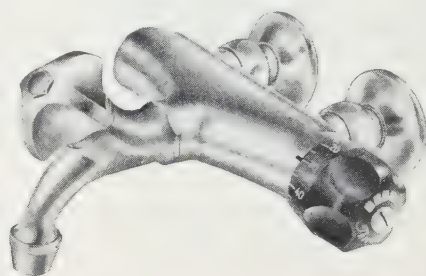
Blandingsbatterier med indstillelig temperaturkontrol har været kendt i adskillige år, men har oftest kun været i brug i badeanstalter, offentlige som private virksomheders. I den senere tid er de automatisk virkende blandingsbatterier begyndt også at vinde indpas i lejligheder og énfamiliehuse, hvor de kan være en væsentlig faktor både i det behageliges tjeneste og i bestræbelserne på at undgå unødigt spild af det dyre varme vand. Disse blandingsbatterier deler sig stort set i to hovedtyper: de thermostatisk regulerede og de mekanisk regulerede.

Blandt de thermostatisk regulerede skal omtales det schweiziske *Arwa-Therm*, der har indstillingsmuligheder fra 10–80° C. Fabrikanten garanterer, at den ønskede temperatur kan holdes med en tolerance på ± 1° C. Hvis koldtvandstilførslen af en eller anden grund skulle svigte, lukker batteriet automatisk for det varme vand, således at fare for skoldning skulle være udelukket. Arwa-armaturet indstilles med en temper turskala og en ventil, der regulerer vandmængden, begge disse greb er monteret sammen. I Schweiz ka dette armatur monteres direkte som erstatning for almindeligt blandingsbatteri uden ændringer i van installationen. Udformningen af Arwa-Therm batt riet er enkel og tiltalende. Dansk forhandler er A Brdr. A. & O. Johansen, København.

Også thermostatisk reguleret er det tyske *Grohe si kerhedsblandingsbatteri*, der for Danmark er repræsent ret af firmaet Baheko, København. Grohe-thermost ten har i sin standardudførelse et greb for indstillin af vandtemperaturen og en afspærringsventil. Ten peraturindstillingen er virksom fra 10° C til 70° temperatur- og trykændringer udlignes omgående, c der er indbygget tilbageslagsventil og rensefilte Grohe-thermostaten findes i mange forskellige udf relser, til almindelige badeværelser, til køkkenvask, specialbrug og til større anlæg.

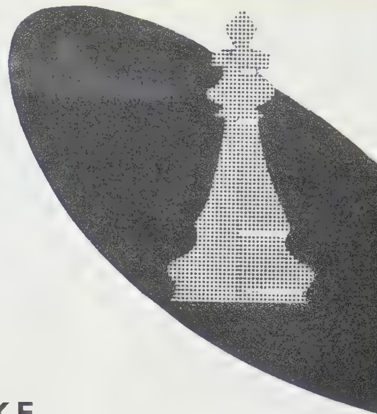
Det schweiziske Arwa-Therm blandingsbatteri

Det tyske Gro sikkerhedsblan dingsbatteri

ROYAL

har erfaring fra produktion af mere end 10.000.000 skrivemaskiner

ROYALUXE

ROYAL føres i mange forskellige modeller, f. eks. ROYALUXE — den meget ydedygtige kontorskrivemaskine, der også er ideel til hjemmebrug. Forsynet med magisk margin, automatisk tabulator-sæt og sletning og leveres med vogn i forskellige bredder.

Ring på C. 214 og aftal tid for en uforbindende demonstration.

Nørre Farimagsgade 11 - K - C. 214

LETTERE, HURTIGERE, SMUKKERE SKRIVNING!

Har De brændselsolie problemer?

Overlad trygt til BP at levere Deres brændselsolie og De vil være sikker på højeste kvalitet, præcise leverancer og økonomisk fyring. Vore fyringseksperter står gratis til Deres rådighed med løsning af alle brændselsolieproblemer. Tal brændselsolie med BP.

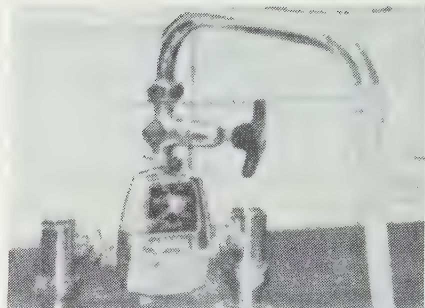

Oliejagt under alle himmelstrøg

BP søger stadig nye oliefelter for at kunne imødekomme efterspørgslen. Kun en prøveboring kan fortælle, om der virkelig er olie på stedet. En boring kan gå ned til over 3000 meters dybde og koster op til 54 millioner kroner og giver måske intet resultat! Men intet spares for at sikre Dem olieprodukter nu og i fremtiden.

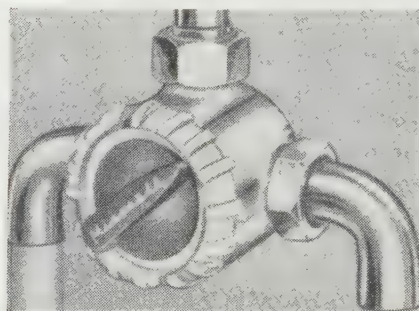

- en verdensindustri i Deres tjeneste

Danfoss' termostatiske blandeventil BL

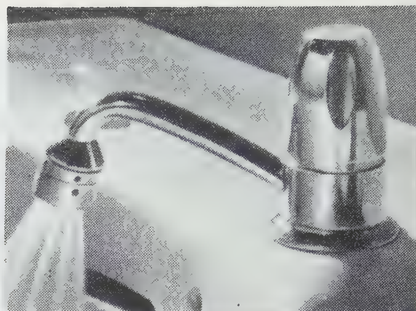
En dansk nyhed er Danfoss' thermostatiske blan ventil *BLV–15*. Danfoss-ventilen giver en konst temperatur og kompenserer øjeblikkelig for tryk temperaturvariationer. Svigter det kolde vand, afb des også her det varme vand. BLV–15 er udført normalinstallation med varmt vand til venstre og ko vand til højre, og alle forskruninger passer til standa fitting. Foruden den egentlige blandeventil, der i stilles på den ønskede temperatur med et lille håndt findes der specielt formgivne fittings som haner kartud.

Mixwell-batterie

Mixwell-batteriet hører til den mekaniske type fremstilles af armaturfabrikken Broen i Københa Blande- og mængdegrebene er anbragt koncentrisk tiltalende udformet. Ved de mekaniske typer gæld at indstillingsskala til en given temperatur ikke find men ved betjeningen af Mixwellblandegrebet m pilespidsen finder man selv frem til en passende te peratur. Fare for skoldning er i nogen grad fjernet, i temperaturgrebets omskiftning kun kan foregå o det kolde område. Dette blandeaggregat kan monte som f. eks. almindeligt køkkenbatteri med nedadven eller opadvendt svingtud, som kar- og brusebatteri kombineret batteri med lang svingtud og leveres o som éthusbatteri.

Den engelske blandeventil *Unatap* fra Walker, Cr weller & Co. Ltd., dansk forhandler er Brdr. Dahl A i København, er et overordentligt smukt formgi blandingsbatteri, hvis egentlige formål er nedsætte af vandforbruget ved håndvaske, men som naturlig også har indflydelse på kalorieforbruget. Det engel byggeforskningsinstitut foretog for nogle år siden undersøgelse af vandforbruget fra håndvaske i no store kontorbygninger og fandt det foruroligende, 1000 personer i løbet af en uge kunne forbruge 72

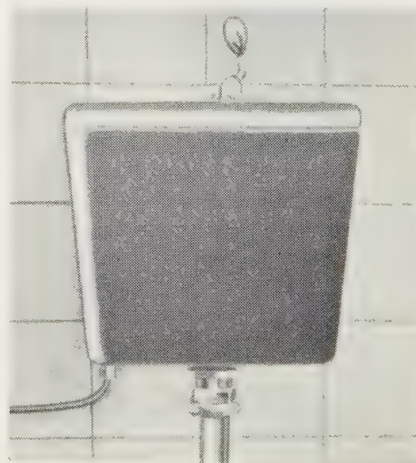
Den engelske Unatap blandeve

varmt vand og 27 m³ koldt vand blot til vask af ha der. Flertallet foretrak at vaske hænderne under r dende vand og ud fra denne forudsætning fandt f skerne frem til, at en gennemstrømning på 2–3 lite minuttet med 40° varmt vand var ideelt, kombine med en bruser. Besparelsen i vandforbrug viste det imponerende tal 40 m³ varmt vand og 9 m³ koldt va om ugen. Disse undersøgelser fulgtes op af Walk Crosweller & Co. med Unatap, hvis bruser indskræ ker gennemstrømningen til de nævnte 2–3 l/min. I er iøvrigt et éthusbatteri og virker med kun betjeningsgreb, der ved en lille bevægelse åbner koldt vand, og ved lidt større bevægelse også for varme. Yderligere drejning gør blandingen varme men gennemstrømningen bliver ikke større, idet kol vandstilførslen mindskes i takt med større tilgang varmt vand.

En støjsvag wc-cisterne

Blandt vore boligers mange støjkilder indtager va installationerne en fremtrædende plads. „Syngend vandrør, stød i haner og ventiler fra vandtrykk plaskelyde ved fyldning af kar og cisterner og suse faldstammer. Enhver reduktion i antallet af disse st kilder er et bolighygiejnisk fremskridt.

En ny støjsvag cisterne sendes i disse dage på m kedet under navnet *Carly-TT*. Cisternen er af d højtskyllende type til montering på væggen med sky rør til w.c.-skålen. Højtskyllende skal dog fors således, at monteringshøjden over w.c.-skålen kun 84 cm til beholderens overkant. Cisternen og de fle af dens bevægelige dele, samt tilgangsrør og skylle

Carly-TT w.c.-cisterne af plastic

er udført af plastic, hvilket i sig selv virker noget st dæmpende, men den egentlige fjernelse af støj fyldning og skylning ligger i selve den patenterede k struktion, hvor klokken er erstattet af en plastictr med et i midten anbragt plasticrør. Tragten har f neden en gummipakning, der lukker for udløbet skyllerøret.

Når skylning skal foretages, betjenes en vippear der hæver tragten og frigør udløbet til skyllerø Svømmer-ventilen, hvor kontravægten er af skump stic, virker på sædvanlig måde og åbner for vand førslen. I et kobberrør ledes vandet til tragten, stille fyldes med vand og derved synker ned og luk for afløbet. Når tragten er næsten fuld, når vandet ti overløb i tragtens midte og driver langs rørets udv dige side ud i beholderen. Fyldningen kan kun hø med øret helt henne til cisternen, mens skylning udløser en moderat støj. Ved at bevæge vippearmen skylning og derpå tilbage i udgangsstilling er det n ligt at foretage små skylninger.

Plasticcisternens salgskontor er hos patentindeha ren, fabrikant K. Lyager, Thisted, og produktion foregår på T. T.-fabriken i samme by. Der opgives vejledende udsalgspris på kr. 148,–. **BC-**

Elektrisk opvarmet gulvtæppeunderlag fjerner fodkulde

Et nyt el-gulvvarmesystem er bragt på markedet i E land under navnet Thermalay. Systemet er udvik som et gulvtæppeunderlag bestående af to lag sa menlimet filt, hvorimellem varmetrådene er anbra Den maximale overfladetemperatur angives til 24°

Thermalay-underlagene fås i fire størrelser: 2,2 2,7 m, 700 W. 2,7×2,7 m, 960 W. 2,7×3,15 m, 1060 2,7×3,6 m, 1120 W. Alle er beregnede for 220 V og slutning til en almindelig lysstikkontakt. Opvarmnin tiden andrager 40–90 min. efter det overliggende gu tæppes kvalitet og tykkelse.

Hvornår vi her i landet vil få glæde af dette sikk udmærkede tæppeunderlag er svært at sige noget c endnu har det ikke været indsendt til Prøvningsudv gets godkendelse. **A.H.A.- BC-**

Kilde: Ingeniør- og Bygningsvæsen nr. 24.–1958.

P
PINDSTRUP
PRODUKT

Meddelelser fra
DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND
Bredgade 66, København K
Telefon *Minerva 1290

Adresseforandringer

Boeck-Hansen, Kay, *bolig* fra Klaregade 27, Odense til Skovgyden 37, Odense.

Bugge, Thomas, *bolig* fra Murergade 9 A, Kbhvn. N til Vasevej 10 A, Holte, telefon Holte 904.

Buschardt, Jørgen, *bolig* fra Søborg Hovedgade 177 B, Søborg til Carlsvej 4 B, Holte, telefon Holte 2123. Fra 1. juli 1959.

Danneskiold-Samsøe, O., *bolig* fra Fyrrevejen 60, Nærum til Morbærgården, Bregnerødvej, Birkerød, telefon Birkerød 1030.

Ebdrup, Niels, *bolig* fra Vestergade 41, Randers til Hadsundsvej 89, Randers.

Eggen, Karen, *tegnestue* fra Nyhavn 20, Kbhvn. K til Godthåbsvej 166, Kbhv. F, telefon Fasan 2286.

Elnegaard, Poul, *bolig* fra Aarestrasse 40, Thun, Schweiz til Junkerngasse 15, Bern, Schweiz.

Gabel-Jørgensen, Niels, *bolig* fra 80 West 40th St. New York til 57 West 88th Street, New York 24, N.Y., U.S.A.

Hansen, C. J. *bolig* fra Ormslevsvej 9, Viby J. til Rødkløvervej 4, Århus, telefon Århus 6 45 65.

Høyer, Sven, *bolig* fra 65, Vicarage Road, Eastbourne til 87, Pashley Road, Eastbourne, England, telefon Eastbourne 667.

Jacobsen, Harald, *bolig* fra Tangevej 41, Ribe til Stationspladsen, Ølgod, telefon Ølgod 7.

Kindt, Gustav, *bolig* fra Kanalgatan 54, Kristianstad til Talmansvägen 29 D, Lane Herrestad, Sverige, telefon Uddevalla 66395.

Klok, Henning, bolig fra Buhlsvej 16 C, Frederikshavn til Danmarksvej 38, Viborg, telefon Viborg 2711 a.

Knudsen, Egon, *bolig* fra Strandparken 15, Århus til Langdalsvej 32, Brabrand, telefon 60627, *tegnestue* uændret Strandparken 15, Århus, telefon 26127.

Madsen, Niels Ro, *bolig og tegnestue* fra Præstemosen 35, Valby til Attemosevej 13, Holte, telefon 80 07 38.

Marstrand, Paul, *bolig og tegnestue* fra Egebakken 4, Birkerød til Damgårdsvej 12, Birkerød.

Mollerup, Jens, *tegnestue* fra Paradiskrogen 3, Holte, til Kongevejen 25, Holte, telefon Holte 1921.

Maare, Vagn, *bolig* fra Gammel Køge Landevej 27 A,

Hvidovre til Peter Bangsvej 20, F, telefon Gothåb 6840.

Nielsen, Tage, *tegnestue* fra Valkendorfsgade 3, Kbhvn. K, til Hyskenstræde 10, Kbhvn. K.

Niepoort, Paul, *tegnestue* fra Hyskenstræde 10, K til Fiolstræde 36, Kbhvn. K, telefon Byen 2622.

Nyberg, Gunnar, *bolig* fra Langs Sletten, Lundtoftevej 300–302 pr. Klampenborg til Lands Sletten 2–4, Lyngby, telefon87 86 95, *tegnestue:* Chr. d. 9.s gade 6, Kbhvn. K, telefon Palæ 9109.

Olrik, Uffe, *bolig og tegnestue* fra Stockholmsgade 9, Århus til Stockholmsgade 11, Århus.

Ott, Jørgen, *bolig* fra Skovmosevej 18, Gentofte, til Jægersborg Allé 233, Gentofte.

Weitling, Otto, *bolig* fra Aldershvilevej 19, Bagsværd til Birkevang 10, Hareskov, telefon 98 34 45.

Vinzents, Gerhard, *bolig* fra 2120–5A St. Calgery, Alberta til 326 17. Ave. S.W. Calgery, Alberta, Canada.

Ørnebjerg, Tang, *bolig* fra Borgmester Jensens Allé 10, Ø til Gydevej 3, Farum, telefon Farum 867.

Andersen, Jørgen, *bolig* fra Londonderry, Ireland til Villa „Klippan", Drottningholm, Sverige.

Andersen, Tage Bjerg, *ny tegnestue* Bergslagsvägen 35, Bromma, Sverige, tlf. 261882.

Rettelse

I Arkitekten nr. 10, side A 392, var det fejlagtigt meddelt, at arkitekt Sv. Schmidt Hansen er optaget i Akademisk Arkitektforening, der er i stedet tale om genoptagelse i Dansk Arkitektforening.

Meddelelser fra

AKADEMISK ARKITEKTFORENING

Nye medlemmer

Halberg, Guri, 3, Rue Copernic, Paris 16e, Frankrig.

Jensen, Hans Carl, Torvegade 208, Esbjerg.

Vinylkork

I en tidligere meddelelse om gulvbelægningsmaterialet *Vinylkork* var det oplyst at dette materiale forhandledes af B. Monberg, København. Siden begyndelsen af 1959 forhandles Vinylkork imidlertid af Det Danske Trælastkompagni A/S og af A/S Expanko.

STILLING SØGES

Akademiuddannet, ca. 54 år, søger tegnearbejde på tegnestue i København 8 timer daglig undtagen lørdag. Billet mrk. 971 til *Arkitekten*, Bredgade 66, K.

STILLING TILBYDES

Arkitekt (30-35 år) med erfaring i tilsynsarbejde og med nogen tegnefærdighed søges til større bolig- og forretningsbyggeri i Århus. Kvalificeret medarbejder kan forvente varig beskæftigelse. Skriftlig henvendelse med referencer og lønønske bedes rettet til arkitekt M.D.A.L. *Poul C. Poulsen*, Elverdalsvej 10, Højbjerg.

Arkitekter. Dygtige medarbejdere til skole-, forretnings- og kirkebyggeri søges. Tiltrædelse straks eller senere. Der kan regnes med langvarig beskæftigelse. *Jens Foged og Poul Hansen*, arkitekter M.A.A., Møllevej 39, Thisted. Tlf. 398.

Rødovre kommune. Stadsarkitekten, søger kvalificeret medarbejder til tegnestuen. Løn efter Københavns kommunes regler. Omgående tiltrædelse. Skriftlig henvendelse med referencer.

Erfaren medarbejder, som selvstændigt kan arbejde med skitsering og detailprojektering af interessante opgaver, kan snarest få fast og vellønnet stilling. Gode arbejdsforhold. Lejlighed kan skaffes. *Ejvind Blennum*, arkitekt M.A.A., Bakkegården 9A, Frederikshavn, tlf. 1350.

Arkitekt, dygtig medarbejder til projekteringsarbejde søges omgående. *Husted Jørgensen & Svend Hegelund*, arkitekter M.A.A. Nykøbing F. Tlf. 85 04 35.

Arkitekt til reklamearbejde
Til vor reklameafdeling i Aalborg søger vi en yngre arkitekt, der selvstændigt og i samarbejde med vor salgsafdeling kan løse forefaldende opgaver ved udarbejdelsen af brochurer, reklamemateriale, håndbøger etc. for vore produkter. Vi tilbyder gode ansættelsesforhold i pensionsberettiget stilling og beder Dem sende oplysning om Dem selv, Deres uddannelse og tidligere arbejde med angivelse af lønkrav til *Dansk Eternit-Fabrik A/S, Aalborg.*

Danske arkitekters tegnestueservice
Lad D.A.T. hjælpe Dem med tegnearbejdet. Henv. A. A. Bredgade 66, eller tlf. Farum 506.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania**, Minerva 428.

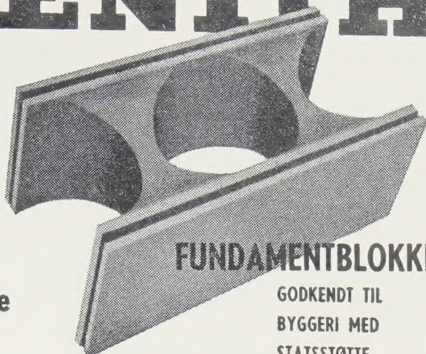

Zinktryk og Lystryk
*Byen 7457 - Byen 3514
ATELIER ALFA
Lyskopieringsanstalt
Frederiksborggade 1

ZENITH

Byg
billigere
hurtigere
bedre

FUNDAMENTBLOKKE
GODKENDT TIL
BYGGERI MED
STATSSTØTTE

Ang. tekniske oplysninger se HFB side 76

AAGE HANSEN
Malermester

Ryesgade 27B
Telefon Cent. 11091

BRDR. CARNERA
GRUNDL. 1902

Mosaik
Terrazzo
Cementvarer
Granitogulve

KONTOR:
Ndr. Fasanvej 99 . Goth. 8007
FABRIK:
Kastanie allé 14 . Damsø 4265

*

LAURIDS JENSEN & Co's Fabrik **C. 2410**
LÆRKEVEJ 17 . KØBENHAVN NV
5 LEDNINGER

FABRIKEN GRUNDLAGT 1919
INDEHAVER FABRIKANT LAURIDS JENSEN

Vi udfører: Metal- og smedearbejde
Trukne metalprofiler
Markiser
Montering af fødevarebutiker

HANS KONDRUP
TØMRERMESTER
MASKINSNEDKERI
Vangedevej 44, Gentofte 7110 & 7109

MUNCH-CHRISTENSEN & CO.
HARSDORFFSVEJ 8
TELEFONER: CENTR. 3314
OG VESTER 3314

TLF. AARHUS 22061

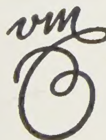
Lars Jørgensens Enke
v/ H. M. Jensen Brydegaard
BYGNINGS-, INVENTAR- OG MASKINSNEDKERI
Wesselsgade 20 . København N . Telf. Central 4647

Peter Johansen
Tømrermester

Runebergs Allé 22
Tlf. Søborg 145 - 1729

*

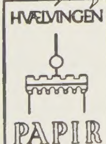
FRODE OLSEN & CO. A/S
Maskinsnedkeri . Bygnings- og inventararbejde
ØRESUNDSVEJ 144 . TELEFON: CENTRAL 592

Aktieselskabet
V. M. BROCKHUUS *
Bygnings- og inventarsnedkeri
57, Gl. Køgelandevej . Tlf. C. 11.012

L.A. LARSEN & SØN
Blikkenslager og aut. gas- & vandmester
LØNGANGSTRÆDE 21
Telefon Byen 6946
anbefaler sig med alt til faget henhørende

J. Chr. Petersen's Papirhandel A/S *

TELF. C. 243

Specialitet:
TEGNEARTIKLER

BYGNINGSSNEDKERNES A/S
Hillerødgade 30 — København N
•
Maskinsnedkeri og Listefabrik
Alt Bygningsarbejde udføres **Telefon 14769. 11284**

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.